

Dave Stockton

Kampen för Fjärde Internationalen 1932–1935 Trotskij och revolutionär enhet

[Artikeln diskuterar vänsteroppositionen i Västeuropa, främst i Tyskland innan nazisternas maktövertagande och i Frankrike. Den senare delen av artikeln handlar främst om den ”entrystiska” taktik som tillämpades i Frankrike från 1934, den s.k. ”Franska vändningen”. Jämför med Tony Cliffs [De franska trotskisterna](#), som också tar upp ”entrismen”, men med en annan vinkling och utifrån en betydligt mer kritisk grundinställning. – Red] .

I.

Hitler utplånade den tyska arbetarrörelsen 1933. Nederlagets omfattning hade ett avgörande inflytande på den väg som valdes av den revolutionära marxismens krafter, organiserade i Internationella Vänsteroppositionen (IVO) under ledning av Leo Trotskij.

Från den första perioden av urartning i Sovjetunionen och i partierna i Kommunistiska Internationalen (Komintern), under Stalins brutala och byråkratiska ledning, kämpade Trotskij och Vänsteroppositionen för att besegra och ersätta Stalins fraktion. De kämpade för att reformera Komintern och Sovjetunionen och fungerade, vilket namnet antyder, som en oppositionell kraft.

Det tyska nederlaget fick Trotskij att ändra sin politik i förhållande till den stalinistiska internationalen. Reformperspektivet var grundat på övertygelsen att massan av subjektivt revolutionära och klassmedvetna kämpar inom Komintern kunde fungera som en hävstång för att åter göra den till ett instrument för revolutionär kamp. Sprickorna och motsättningarna i tyska kommunistpartiet (KPD) och andra kommunistpartier världen över under åren 1928–33 visar att det inte var en utopisk strategi. Trotskijs perspektiv var inte heller en passiv förutsägelse om att Komintern skulle reformera sig själv. Han accepterade att dess reformering inte var en oundviklig utgång av kampen, men det var den bästa möjliga inriktningen gentemot det proletära massavantgardets mest framskridna element.

Under hela perioden varnade Trotskij för de ödesdigra effekterna av Hitlers maktövertagande – krossandet av den starkaste arbetarrörelsen i världen, en förändring av styrkeförhållandet mellan klasserna internationellt och den oundvikliga inriktningen mot ett nytt imperialistiskt krig. Han varnade också för att det skulle signalera bankrutten för tredje internationalen (Komintern).

Samtidigt som han noterade utvecklandet av en ”teori” inom den stalinistiska rörelsen om att Hitlers uppstigande inte kunde stoppas, att det faktiskt var nödvändigt för att kunna utplåna de socialdemokratiska arbetarnas ”demokratiska illusioner”, att det efter Hitler kommer att bli ”vår tur”, utfärdade Trotskij följande varning:

Om denna teori skulle få fotfäste i det tyska kommunistpartiet och bestämma dess inriktning under de kommande månaderna, så skulle det innebära ett förräderi från Kominterns sida av samma historiska proportioner som socialdemokratiens förräderi 4 augusti 1914, och dessutom med mycket mer skrämmande konsekvenser.¹

Trots Trotskijs passionerade förespråkande av arbetarnas enhetsfront mellan socialdemokrater och kommunister mot fascismen, avvisade kommunistpartiet i Tyskland helt och hållet en sådan taktik och insisterade på att fördöma socialdemokraterna som ”socialfascister”. Därför grep Hitler makten utan att knappt ett skott avfyrats. Trotskij svarade snabbt:

¹ ”Tyskland, nyckeln till den internationella situationen”, i Trotskij, [Kampen mot nazismen i Tyskland](#).

KPD representerar idag ett lik. Föraktet från de tyska arbetarnas förtrupp för byråkratin som förrätt dem kommer att vara så stort att reformparollen kommer att förefalla dem falsk och löjeväckande. De kommer att ha rätt. Timmen har slagit! Frågan om att förbereda för ett nytt parti måste ställas öppet.²

Efter en intervall under vilken Trotskij hoppades på och manade till revolt mot Stalin inom Komintern, insåg han att det inte bara var KPD:s ”fjärde augusti” utan också Kominterns. Frånsett en undanhållen kritik från den tjeckoslovakiska sektionen kritiserade inga partier KPD:s och Stalins politik i Tyskland. Komintern var död som verktyg för att leda världsrevolutionen.

Den nya internationalen

Trotskij tvingades omorientera hela sitt perspektiv. Han hade 1929 förvisats till Turkiet. Ett år senare grundades IVO som en sammanhängande internationell gruppering. Men inte ens 1933 trodde Trotskij att Vänsteroppositionen helt enkelt kunde deklarerar sig som den nya internationalen.

Detta berodde inte på att han trodde att internationalen i princip måste grundas på en lös grundval med många fraktioner och tendenser, revolutionära, centristiska och reformistiska. Långt därifrån. Han ansåg att Vänsteroppositionen hade hamrat fram den grund som tillsammans med grundarbetet vid Kominterns fyra första kongresser skulle vara det enda revolutionära program på vilket en sådan international kunde byggas.

Hans tvekan att grunda FI bara med de krafter som ingick i den ”trotskistiska rörelsen”, och hans undvikande av det under fem år, berodde inte på att han trodde att detta var otillåtet i princip, utan snarare därför att han strävade efter att bygga den nya internationalen till en masskraft genom en kamp för att vinna över stora centristiska strömningar som rörde sig åt vänster.

Att dess optimala resultat inte uppnåddes (en ny massinternational, nya revolutionära segrar, förnyelse genom revolution av Sovjetunionen, krossandet av fascismen, förhindrandet av en ny imperialistisk slakt) ogiltigförklarar inte dess faktiska resultat, vilka var: ett nytt och kvalitativt mer avancerat internationellt program, sammanhållandet av tusentals revolutionära kämpar mot stalinism, fascism, borgerlig demokrati och reformism och beväpnandet av dessa militanter med en principiell strategi och en flexibel taktik.

Trotskij var mycket väl medveten om IVO:s numerära svaghet jämfört med den uppgift som den stod inför. Dreyfus och Broué (Introduktion och noter till volym 1 och 2 av Trotsky, *Œuvres*) uppskattar att det fanns knappt 500 militanter i Tyskland, 800 i Tjeckoslovakien, 300 i Polen, 300 i Frankrike, 100 i Belgien, 500 i USA, 300 i Spanien, 2 000 i Grekland och antagligen ungefär 1 000 i sovjetiska arbetsläger. Grupper hade bildats i Mexiko, Argentina, Kina och Vietnam.

Han var också medveten om IVO:s avsaknad av härdade revolutionära ledare, både på nationell och internationell nivå. De flesta äldre erfarna kadrer från Komintern skulle förr eller senare visa sig vara utbrända och oförmögna till den taktiska flexibilitet eller principiella oförsonlighet som krävdes inför de strider och nederlag som följde.

Samtidigt saknade de unga kadrer som anslöt sig till Trotskij alltför ofta erfarenheter av massorganisering eller masskamp.

Uppfödda på en diet av propagandauppgifter visade de när tiden för handling i masskampen kom en benägenhet att begå äventyrliga/opportunistiska eller abstrakt propagandistiska/sekteristiska fel så fort en större förändring av taktiken krävdes.

² ”KPD or New Party?”, 12 mars 1933, i *Writings of Leon Trotsky 1932–33*, New York 1972, s. 137

Dessutom förvägrades Trotskij genom Stalins oförtröttliga förföljelse och olika borgerliga regeringars fientlighet möjligheten att konsekvent arbeta med sektionernas ledare och den internationella ledningen.

Under åren 1933–34 tog Trotskij medvetet itu med att lägga grundstenarna för FI på grundval av ett block med flera självständiga kommunistiska eller revolutionärt socialistiska organisationer som han betraktade som centristiska (vacklande mellan revolutionära ord och reformistiska handlingar) men som rörde sig vänsterut under intryck av den tyska tragedin.

Detta projekt, de fyra block, misslyckades i den utsträckning som det inte mobiliserade masskrafter eller krafter som var kvalitativt annorlunda än de som redan samlats av Vänsteroppositionen (som 1933 döpte om sig till Internationella Kommunistiska Förbundet – IKF). Men det stärkte IKF och avlägsnade vissa centristiska hinder för fortsatt utveckling.

Beslutet att deklarerar sig för en ny international togs slutligen på ett plenum med IVO:s internationella exekutivkommitté som hölls den 15 juli 1933. Ett tillägg fogades till de elva punkter som utgjorde IVO:s inledande plattform. Den sade:

Kamp för omgruppering av de revolutionära krafterna i världens arbetarklass under den internationella kommunismens banér. Erkännande av nödvändigheten att skapa en verklig kommunistisk international som kan tillämpa de principer som ovan räknats upp.³

Även om Trotskij tidigare hade talat om en ”fjärde international” var han under flera veckor förtegen om vilket namn den nya internationalen skulle få. Jean van Heijenoort, en av Trotskijs sekreterare, mindes de diskussioner som ägde rum om den nya internationalens namn när Trotskij bosatte sig i Frankrike i juli 1933. Han återkallar Trotskijs kommentarer:⁴

Vi har den sekundära och underordnade frågan om ett namn. Fjärde Internationalen? Det är inte särskilt bra. När vi bröt med andra internationalen förändrade vi våra teoretiska grunder. Nu, nej; vi förblir baserade på de (Kommunistiska Internationalens) fyra första kongresserna. Vi kunde också proklamera: vi är Kommunistiska Internationalen! Och kalla oss Kommunistiska Internationalen (bolsjevik-leninister). Det finns för- och nackdelar. Titeln Fjärde Internationalen är smidigare. Det kan vara en fördel vad beträffar de stora massorna. För det långsammare urvalet av kadrer finns det antagligen en del fördelar med att kallas Kommunistiska Internationalen (bolsjevik-leninister).

Trotskij hade 1934 avgjort bestämt sig för namnet ”Fjärde Internationalen”, vilket han betraktade som ett hinder för att gå bakåt till en mellanliggande ”två- och en halv”-formation, och därför att det förkroppsligade idén om ett tydligt historiskt framåtskridande.

Van Heijenoorts redogörelse visar också att frågan om namn och siffra för Trotskij var ”sekundär och underordnad” frågan om kampen för att verkligen bygga en ny international när den blev en historisk nödvändighet, och bygga den på ett fungerande revolutionärt program. Trotskij klargjorde att ett partis eller en internationals ”banér” är dess program.

För IKF var den avgörande frågan inte ”var arbetarna redo för en ny international”, och inte heller i första instans huruvida krafterna existerade för att bygga den.

Den första och mest avgörande fråga som måste besvaras var ”är en ny international nödvändig?”

Alla andra frågor följde därur. Trots IKF:s svaghet erkände Trotskij att det inte fanns något alternativ till denna inriktning.

³ ”Eleven Points of the International Left Opposition”, i *Documents of the Fourth International. The Formative Years 1933–1940*, New York 1973, s. 23–25

⁴ *With Trotsky in Exile, From Prinkipo to Coyoacán*, Harvard University Press 1978, s. 34

Vändningen till de oberoende socialistiska organisationerna

Nästan samtidigt med förändringen av sin ståndpunkt i fråga om parollen om internationalen, tillkännagav Trotskij en större förändring i orienteringen mot de olika oppositionskrafter som hade framträtt under de föregående tre åren, och som inte heller var bundna till det stalinistiska Komintern, högeroppositionen eller den socialdemokratiska byråkratin.

Trotskij avsåg de vänstercentristiska grupperingar som hade kritiserat både andra och tredje internationalens självmordspolitik i Tyskland.

Det var här som han hoppades finna kadrer som betraktade sig som revolutionärer, som hade utvecklats vänsterut under intryck av händelserna i Tyskland och som i viss mån frigjort sig från andra och tredje internationalens byråkratiska grepp.

Även om dessa partier var små i förhållande till de två internationalernas sektioner, var de ansevärd jämfört med IKF:s små och förföljda grupper.

Trotskij insisterade på att dessa organisationers utveckling var historiskt nödvändig utifrån socialdemokratins bankrutt och Kominterns uppvisning av sin kraftlöshet. För de arbetare som anslutit sig till dessa partier och knuffat dem åt vänster representerade denna centrism potentiellt ett stadium på vägen till revolutionär kommunism. Det var IKF:s uppgift att hjälpa dem genom enhet i handling, pedagogisk anpassning och absolut ärlighet i kritiken för att påskynda deras framsteg längs denna väg:

Med vaksamma ögon måste vi följa den levande processen i alla arbetarorganisationerna för att i det lämpliga ögonblicket kunna koncentrera vår uppmärksamhet på det område som lovar störst framgång. De oberoende socialistiska organisationerna och de vänsteroppositionella fraktionerna inom socialdemokratien är antingen uttalat centristiska organisationer, eller också innehåller de i sina led starka centristiska tendenser eller kvarlevor. Deras positiva sida är att de utvecklas i revolutionär riktning under trycket av de historiska slag som drabbat dem.⁵

Dessa ”oberoende socialistiska organisationer” var avsplittringar från Kominterns bucharinistiska och zinovjevistiska flyglar och från andra internationalens vänsterflygel. En del gick åt vänster och andra åt höger. I april 1932 grundades IAG (Internationella Arbetsgemenskapen) som en mötesplats för dessa partier och grupper. Den blev senare känd som Londonbyrån.

Ett år senare, 1933, bestod IAG av en rad partier och grupper. Det största och mest högerinriktade av dessa partier var DNA (Det Norske Arbeiderparti). Det var ett ”arbetarparti” med facklig anslutning som sedan 1918 leddes av Martin Tranmæl, en gestalt med ett förflutet i andra och tredje internationalen. Det bedrev en reformistisk politik och befann sig i en process av högergående utveckling från sin korta ”kommunistiska” fas tillbaka till andra internationalen.

Det andra större partiet i Londonbyrån var också skandinaviskt, SKP (Sveriges Kommunistiska Parti), lett av Karl Kilbom. Det var produkten av en splittring 1929 i Kominterns sektion, en splittring som ovanligt nog representerade majoriteten (10 000 av 18 000 medlemmar) av partiet. Det stod närmast högeroppositionens politik men hade under tredje periodens slag utvecklat en vag inriktning mot en ny international.

Dessa två partier betraktades som Londonbyråns massbas. De utövade ett starkt tryck på de centristiska partierna till vänster vilka betraktade dem som representanter för massorna och för vars skull det var nödvändigt att stanna inom Londonbyrån, och även göra eftergifter för att hålla dem kvar.

I Tyskland kom SAP från socialdemokratien. I Holland fanns det två vänstercentristiska partier, ett med ursprung i en splittring från kommunistpartiet och politiskt mycket nära IKF, RSP

⁵ ”The Left Socialist Organisations and Our Tasks”, i *Writings of Leon Trotsky 1932–33*, s. 275

(Revolutionära Socialistiska Partiet), och det andra med ursprung i en vänstersplittring från socialdemokratin som var nära knutet till det tyska SAP, P.J. Schmidts OSP (Oberoende Socialistpartiet).

RSP var ett parti med ungefär tusen medlemmar. Dess viktigaste ledare, Henk Sneevliet, var en socialistisk veteran från både andra och tredje internationalen. Han hade en lysande meritlista från socialdemokratin före 1914 och som ledare i Komintern. Han valdes 1933 till ledamot av det nederländska parlamentet och rörde sig samtidigt märkbart närmare IKF och dess projekt att bygga en ny international. Han var en gestalt med både nationell och internationell ställning i arbetarrörelsen, en viktig allierad i kampen för att grunda en ny international även om han intog centristiska ståndpunkter vilka på längre sikt skulle visa sig vara obotliga.

I Spanien fanns Joaquin Mauríns BOC (Arbetar- och Bondeblocket). Trotskij hade under tre år befunnit sig i konflikt med ledaren för den spanska vänsteroppositionen, Andrés Nin, om hans samarbete med Maurín, en högeroppositionell.

I Storbritannien fanns Oberoende Arbetarpartiet (ILP), under ledning av James Maxton och Fenner Brockway, som hade dragit sig ur labourpartiet 1931. Trotskij hade större förhoppningar om ILP, även om dess politiska nivå var bedrövligen mätt med kontinentala mått. Det hade inte desto mindre tagit med sig flera tusen medlemmar ur labourpartiet i riktning vänsterut. Det fanns likaså andra grupper, men de flesta av dem betraktades av Trotskij som inbitna högercentrister från vilka man inte kunde hoppas på något alls. Huvudaxeln för hans förhoppningar under denna period var SAP.

SAP

SAP grundades i oktober 1931 som ett resultat av utslutningen av sju av SPD:s riksdagsledamöter för ”disciplinbrott”. Egentligen var det för att ha motsatt sig SPD:s linje att ”tolerera” regeringen Brüning som ett mindre ont jämfört med fronten mellan den nationalistiska högern och nazisterna – en politik som skulle leda SPD till att stödja den reaktionäre Hindenburg som presidentkandidat ”för att utestänga Hitler”.

SAP:s första ledning bestod av livslånga högercentrister. Men SAP:s betydelse låg i det faktum att det attraherade omkring 14 000 tidigare SPD-medlemmar, och att dess kadrer innehade en del viktiga positioner i den tyska arbetarrörelsen.

Trotskij hade utan tvekan karaktäriserat SAP som ett centristiskt parti och dess ledare som obotliga högercentrister. Men han ansåg också att riktningen för dess utveckling var från reformism och mot kommunism, en direkt produkt av den djupa revolutionära kris som Tyskland genomgick och SPD:s och KPD:s kriminella politik.

SAP hade inget program, inte bara i den formella meningen av ett dokument, utan i bemärkelsen att partiet inte hade någon strategisk bedömning av den internationella klasskampens lärdomar sedan kriget och oktoberrevolutionen. Istället reducerade SAP:s ledare hela sin politik till den taktiska nödvändigheten av en enhetsfront mot fascismen. Under sken av uppmaningar till enhet försökte de begrava alla de programmatiska nyckelfrågor vilka nödvändigtvis skulle uppstå i det ögonblick en enhetsfront bildades. Trotskij – som knappast underskattade betydelsen av den antifascistiska enhetsfronten – påpekade: ”I varje fall kan inte enhetsfrontspolitiken tjäna som program för ett revolutionärt parti.”⁶

Han visade hur för SAP-ledarna ”enhetsfrontspolitiken förs in i själva partiet, den tjänar till att dölja motsättningarna mellan de olika tendenserna. Och det är just centrismens grundläggande funktion”. (Ibid) För SAP var ”enhet” svaret på allting. Även om detta faktiskt utgjorde massornas spontana medvetande i stora krisögonblick, menade Trotskij att det inte utgjorde ett

⁶ ”Vad härnäst?”, [Kampen mot nazismen i Tyskland](#).

tillräckligt svar. ”Enhet” som den totala summan av SAP:s program var bevis för organisationens centrism.

Även om centrismen för massorna bara är en övergång från ett stadium till nästa kan centrismen för enskilda politiker bli en andra natur. Dessa ledare måste bekämpas och bekämpas öppet samtidigt som en ärlig och kamratlig inställning visas gentemot partiets basmedlemmar:

Att p.g.a. SAP:s allmänt progressiva roll förlika sig med dess centrism skulle medföra att man ointetgjorde denna progressiva roll ...Kommunisternas uppgift består i att ge SAP:s arbetare lämplig hjälp att rensa ut centrismen ur sina led och göra sig av med den centristiska ledningen. För att detta ska uppnås får man inte förtiga någonting, inte förväxla ett gott uppsåt med handling och kalla allting vid sina rätta namn. Men inte vid påhittade namn utan just vid de rätta namnen. Man måste framföra kritik men inte baktala.⁷

Under hela 1932 och början av 1933 försökte Trotskij övertala den tyska vänsteroppositionen att inta en seriös inställning till SAP. I april 1933 tog Trotskij itu med frågan om att söka enhet med SAP. Den huvudsakliga taktiska skillnaden gentemot SAP – självständigt parti eller fraktion – var i färd med att lösas. Trotskij uttalade sig till förmån för en förenad ansträngning att bygga det nya partiet i Tyskland och noterade att med sådana taktiska skillnader undanröjda:

Borde problemet reduceras till det nya partiets program, politik och regim. Vi behöver uppenbarligen inte allmänna abstrakta formler utan en bekräftelse på papper av de senaste årens erfarenheter, vilka båda organisationerna deltagit i.⁸

SAP-konferensen hade deklarerat sin sympati både med brandleriterna och Vänsteroppositionen men hade inte specificerat i vilka frågor:

Genom att inte ta ställning till de viktigaste och mest brådskande problemen ger SAP:s ledare intryck av att de vill ha bolsjevik-leninisterna på sin vänstra sida, brandleriterna på sin högra sida, och genom att åtskilja de två flankerna bevara sin självständighet (vilket inte är en katastrof) och sin brist på precision (vilket är mycket dåligt!).⁹

SAP:s ledare kritiserade också IVO för att kräva att de skulle ta ställning till alla de internationella frågorna under de senaste tio åren. Det var omöjligt, hävdade de, för tusentals arbetare att studera dessa frågor, och antydde därmed att de betraktade detta som sekteristisk avgudadyrkan. Trotskij utformade sitt svar mycket noga. Naturligtvis är det inte möjligt för medlemmarna i ett större parti att studera alla frågor på djupet:

Men för oss är det korrekt att kräva att de ledare som tar på sig ansvaret och initiativet att bilda ett självständigt proletärt parti nu antyder sin inställning till den proletära strategins grundläggande frågor, och att inte göra det på ett allmänt och abstrakt sätt utan på grundval av de levande erfarenheterna hos världsproletariatets nuvarande generation.¹⁰

De fyras block

I juni 1933 beslutade ett underjordiskt möte med SAP:s ledning att uppmana till ett nytt förenat tyskt parti och en ny international. Istället för att själva sammankalla en internationell konferens utövade SAP påtryckningar på ett möte med Londonbyrån i Bryssel för att anta en resolution som noterade ”de två internationalernas misslyckande” och som deklarerade sig för ”återskapandet av den internationella arbetarrörelsen”. Londonbyrån gick med på att sammankalla en öppen konferens i Paris i slutet av augusti.

Trotskij insåg två saker. För det första var Londonbyrån det viktigaste hindret för att bygga en ny international eftersom den attraherade de krafter som var mest villiga att erkänna andra och

⁷ Ibid

⁸ ”The Left Opposition and the SAP”, i *Writings of Leon Trotsky 1932–33*, s. 210

⁹ Ibid, s. 212

¹⁰ Ibid, s. 213

tredje internationalens bankrutt och överväga grundandet av en ny. Men det var ytterligare en ”två- och en halvinternational” i vardande. De större reformistiska och högercentristiska partierna skulle försöka förhindra bildandet av en ny international. Istället skulle de sträva efter att förena de två gamla internationerna på grundval av ett återvändande till den mentalitet av lev och låta leva som fanns i andra internationalen före 1914. I fascismens tidsålder var detta en reaktionär utopi.

För det andra fanns det en akut fara för att de dittills vänstergående centristerna, även de som stod mer till vänster som SAP och RSP, skulle förhållas av de högerinriktade partiernas ”massor”, och därför göra alla möjliga slags eftergifter till dem, inklusive att avstå från att kritisera förräderier. De skulle bli fast i Londonbyrån i väntan på tillåtelse från de stora organisationerna att grunda en ny international eller skriva ett program – en tillåtelse som aldrig skulle komma.

Trots dessa faror insåg Trotskij att Londonbyrån inneslöt explosiva motsättningar. Den omfattade vänstercentristiska krafter som på kort sikt var väsentliga för byggandet av en ny international – dvs. SAP, RSP, OSP – och det var viktigt att ”rädda” dem undan högerns inflytande. Det kunde uppnås genom att dra in dem i ett kamratligt arbete kring den nya internationalens programmatiska grund, och genom att uppnå principiella sammanslagningar mellan deras organisationer i Tyskland och Holland och IKF:s sektioner och genom att uppmuntra dem att bekämpa högerflygeln i Londonbyrån.

Trotskij insåg också att det fanns en mellangrupp av ”högerkommunistiska” och ”vänster-socialdemokratiska” organisationer vilka befann sig i rörelse, som det svenska kommunistpartiet och ILP. Beslutsam ledning från en gruppering till vänster kunde dra dem ännu längre från deras gamla ståndpunkter. Trotskij rådde den lilla gruppen av brittiska anhängare att gå in i ILP, såsom Walcher och Frölich hade gått in i SAP, och vinna partiet för Fjärde Internationalen.

I Frankrike försökte Trotskij få till stånd möten med RSP:s och SAP:s ledare. Från den 17–20 augusti 1933 gav han sig in i intensiva diskussioner med Henk Sneevliet från RSP och Jakob Walcher från SAP. Samtidigt godkände IKF:s internationella sekretariat med stor majoritet Trotskij:s initiativ i förhållande till SAP och RSP. Trotskij hade själv förberett ett förslag till resolution vilket han föreslog att IKF, SAP, OSP och RSP skulle lägga fram för omröstning vid Londonbyråns konferens i Paris i slutet av månaden.

Jakob Walcher gjorde själv en sammanfattning av dessa diskussioner vilken Trotskij kontrollerade och godkände. Den visade potentialen för en överenskommelse men också de viktigaste stötestenarna. (Alla citat från ”Notes on the Conversations Between Trotsky and Walcher, 17–20 August 1933”, i *Revolutionary History* vol. 5, nr 2, Spring 1994, s. 92–102.)

Walcher uttryckte ett varmt instämmande med IKF:s inställning till konferensen i Paris och vidare att ”tiden är mogen för en förening av SAP och Vänsteroppositionen och att det från och med nu är viktigt att övervinna de återstående hindren så snart som möjligt.” Trotskij rapporteras ha sagt att maximala ansträngningar måste göras för att undvika två katastrofala utgångar: att ”diskussionen blir utdragen till den punkt där den slutar inte med en överenskommelse utan i en splittring” eller en förening genomförd ”utan de nödvändiga förklaringarna på båda sidor”, så att ”den för sent visar sig inte vara solid och slutar med ett fiasko.”

Walchers uttalanden visar att SAP:s inställning fortfarande var centristisk. Han hävdar att ”det fanns ingen åsiktsskillnad mellan Trotskij och Schwab [Walcher] vad gäller huvudbedömningen av det norska arbetarpartiet (DNA) förutom i den taktiska hållning som bör intas gentemot partiet”, och att ”ingen i SAP hyste någon missuppfattning om DNA:s verkliga karaktär, men att vi inte får strunta i det faktum att DNA är den norska arbetarklassens parti.

Han förklarade dessutom att ”möjligheten existerar att influera denna utveckling [hos DNA] på ett avgjort och positivt sätt mot kommunism”. Här låg den viktigaste stötestenen för Walcher, och ännu mer för resten av SAP:s ledning, som var mer osäker inför Trotskij och IKF än Walcher själv. Att vinna masspartiet DNA var deras verkliga prioritering. Föreningen med IKF, utarbetandet av en programmatisk grund för den nya internationalen och till och med kampen för den nya internationalen var egentligen sekundära frågor.

Utifrån att de inte hade ”några illusioner” om DNA:s reformistiska ledning, trodde SAP att en diplomatisk tystnad måste upprätthållas vad gäller kritik av dessa ledare för att påverka deras anhängare med deras egen (abstrakta) propaganda för kommunism.

Beträffande möjligheten av en principiell sammanslagning med IKF fanns det återigen en allmän optimism, men åsiktsskillnaderna utgjorde allvarliga hinder:

Schwab tog allra först upp en ståndpunkt vad gäller Vänsteroppositionens plattform vilken antogs i februari i år; han förklarade att SAP instämde i de väsentligaste principerna och metoderna i denna plattform, men ansåg inte att uppdelningen av det kommunistiska lägret i tre grupper var korrekt.

Varför det förhöll sig så framgår av förteckningen över åsiktsskillnader. Walcher ansåg att högeroppositionens KPO stod till vänster om KPD:s ledning från 1928–33. Han hävdade att Brandler och han själv hade haft rätt 1923 i fråga om ”den tyska oktober” gentemot Vänsteroppositionen, att fackföreningarnas angloriska kommitté, i vilken han själv varit direkt inblandad, var korrekt åtminstone i sin första fas och att det var riktigt att högeroppositionen (IVKO) inbjöds till konferensen i Paris (den hade vägrat, även om dess svenska, schweiziska och norska medlemmar kom att delta).

När Trotskij föreslog en gemensam tidskrift för SAP och IKF, föreslog SAP att IVKO också skulle inbjudas att delta i dess redaktion.

Dessa åsiktsskillnader innebar en oförmåga att se Brandlers och IVKO:s högeropportunistiska karaktär vad gäller de viktigaste historiska frågorna. Till dessa principiella skillnader tillfogades en rad ackumulerade subjektiva skillnader: påståendet att Trotskij spelade en alltför stor roll i IVKO/IKF, anklagelsen att dess språkrör ”mekaniskt kom dragande med samma frågor: den kinesiska frågan, den ryska frågan och den angloriska kommittén”.

Efter Sneevliets och Walchers besök kom P.J. Schmidt och Jacques de Kadt från OSP, med vilka en överenskommelse också nåddes om deklARATIONEN. Senare diskuterade Trotskij också med Charles A. Smith, John Paton och Jenny Lee från ILP men ingen överenskommelse nåddes.

”De fyras deklARATION”, vilken slutligen undertecknades i Saint Palais där Trotskij uppehöll sig, var grundad på kärnan av IKF:s revolutionära principer. Men den uteslöt av nödvändighet de punkter som SAP inte instämde i. Den inkluderade inte karaktäriseringarna av de tre strömningar som kallade sig kommunistiska, och den nämnde inte de viktigaste skiljaktigheterna under 1920-talet. Den drog emellertid de vänstercentristiska grupperna en bra bit i riktning mot dessa ståndpunkter. Den gemensamma deklARATIONEN publicerades den 26 augusti 1933.

Den bestod av elva avsnitt. Det första betonade den ”imperialistiska kapitalismens dödliga kris”, behovet av en brytning med reformismen och den omedelbara betydelsen av de uppgifter som sammanhänger med ”den revolutionära kampen om makten och upprättandet av proletariats diktatur”. Det bekräftade därigenom revolutionens omedelbarhet och avvisade idén att det fanns ett stadium när ett revolutionärt parti och en revolutionär international inte behövdes eller när det skulle räcka med en reformistisk eller centristisk ersättning. Därav följer det brådskanie i kampen för att skapa en ny international.

Det andra avsnittet betonade revolutionens internationella karaktär och avvisade kategoriskt teorin om ”socialism i ett land”. Denna punkt drog inte bara upp en principiell linje gentemot

stalinisterna utan också gentemot högeroppositionen, eftersom Bucharin hade del i författandet av denna ”nationalreformistiska teori”. Denna ståndpunkt skulle bli svårare för en del av undertecknarna att genomföra i praktiken än att ansluta sig till i ett dokument.

Vad gäller Komintern slog deklARATIONEN fast att den var ”inte bara oförmögen att fullfölja sin historiska roll, utan blev också mer och mer ett hinder för den revolutionära rörelsen”. Socialdemokratin karaktäriserades som ett stinkande lik och att ”besejrandet av reformismens organisationer, idéer och metoder är en nödvändig förutsättning för arbetarklassens seger över kapitalismen.”

Detta var väsentligt för alla kadrer som kom över från socialdemokratin, inklusive de från dess vänsterflygel. Som vi ska se hade SAP:s ledare egentligen inte brutit definitivt med socialdemokratin ”vänster”. De förblev bundna till den med behovet att relatera till dess massbas som ursäkt.

Den avgörande förpliktelse som Trotskij avvann vänstercentristerna var deklARATIONENS erkännande att de internationella förhållandena:

slutgiltigt kräver sammansvetsandet av den proletära förtruppen i en ny [fjärde] international. Undertecknarna förbinder sig att inrikta all sin kraft på bildandet av denna international på kortast möjliga tid på den fasta grundvalen av de teoretiska och strategiska principer som fastlagts av Marx och Lenin.¹¹

Brådskan, den fullständiga förbindelsen och löftet att skapa en programmatisk grund skulle åter bli ett svårt prov för undertecknarna, ja de skulle bli det grundläggande provet.

Var de villiga att omsätta sitt teoretiska samtycke till praktik, när den praktiken innebar en hård kamp inom arbetarrörelsen mot de som motsatte sig dessa principer? Var undertecknarna, samtidigt som de inte på något sätt isolerar sig från massorna, och vid varje tillfälle ansluter sig till deras kamp, beredda att om nödvändigt stå ensamma, att säga sanningen oavsett priset?

Deklarationen antydde att de skulle göra det:

undertecknarna förklarar samtidigt att den nya internationalen inte kan tolerera någon försoning med reformism eller centrism. Arbetarrörelsens nödvändiga enhet kan inte uppnås genom hopblandning av reformistiska och revolutionära uppfattningar eller genom anpassning till den stalinistiska politiken utan enbart genom att bekämpa de båda bankrutta internationalernas politik.¹²

Trotskij hade fått SAP att i ord förbinda sig att bekämpa centrismen liksom reformismen. Det skulle vara svårt, faktiskt omöjligt, att infria detta löfte i praktiken utan att själva i grunden bryta med centrismen, även med dess mest vänsterinriktade variant.

Deklarationen förkroppsligade också IKF:s viktiga ståndpunkt när det gällde Sovjetunionen, vilken erkändes som en arbetarstat ”genom sina sociala grundvalar, genom de otvivelaktigt förhärskande egendomsformerna” varur följer nödvändigheten att försvara den gentemot ”imperialism och inre kontrarevolution.” (Ibid) Detta avvisade tydligt och otvetydigt de ultravänsteristiska och mensjevikiska saluförarna av teorin om ”statskapitalism”. Den gjorde försvaret av oktoberrevolutionens landvinningar till en av Fjärde Internationalens hörnstenar.

Behovet av partidemokrati – frihet att kritisera, val av funktionärer uppifrån och ner, gräsrotternas kontroll av apparaten – betonades. Den nya internationalen, liksom de partier som tillhör den, måste bygga hela sitt inre liv på grundval av demokratisk centralism.

¹¹ ”Declaration of Four”, i *Writings of Leon Trotsky 1933–34*, New York 1972, s. 50–51

¹² Ibid, s. 51

Deklarationen band slutligen de fyra organisationerna till fyra omedelbara uppgifter vilka skulle garantera att deras förhållande till de förpliktelser de gjort inte bara var platoniskt. De förband sig att skapa en permanent kommission vars uppgift var:

- a. att utarbeta ett programmatiskt manifest som den nya internationalens plattform;
- b. att förbereda en kritisk analys av organisationer och tendenser i den nuvarande arbetarrörelsen (teoretisk kommentar till manifestet);
- c. att utarbeta teser om alla grundläggande frågor i proletarietets revolutionära strategi;
- d. att inför hela världen representera de fyra organisationerna.¹³

Det var en förbindelse att skapa organiserat samarbete mellan de vänstercentristiska organisationerna och IKF – ett block. Dess uppgift var att utforma det programmatiska manifest på vars grund kampen för Fjärde Internationalen skulle äga rum.

Det stod emellertid snart klart att medan Trotskij hoppades att blocket skulle bli en kil för att splittra Londonbyrån, att det skulle bli början till en principiell kamp mellan de fyra och Londonbyråns högerflygel, såg SAP blocket som skapandet av en påtryckningsgrupp till vänster om Londonbyrån med det långsiktiga syftet att vinna över de socialdemokratiska och högercentristiska masspartierna till kommunismen.

SAP var villiga att ägna så mycket tid åt detta som de reformistiska ledarna ville, att låta sin fusionsprocess med IKF underordnas detta och dra in krafter till höger i blocket för att minska IKF:s tryck från vänster.

Vad som var ännu värre var att de var villiga att dölja sin egen uppfattning om reformisterna för att ”vinna över massorna”. Detta fick i slutändan de fyras block att kapsejsa.

Instämmandet i deklARATIONEN i sig kunde inte och skulle inte komma att få SAP och de holländska organisationerna att bryta med centrismen, men det syftade till att ”hjälpa dem att träffa det rätta valet”, som Trotskij uttryckte det. När han beskrev de fyras block, skrev Trotskij följande:

De fyras deklARATION ger inte och kunde under omständigheterna inte ge ett svar på alla programmatiska och strategiska problem. Det står klart att det är omöjligt att bygga en ny international på grundval av denna deklARATION. Men vi avsåg inte alls något sådant. DeklARATIONEN slår själv tydligt fast att de organisationer som undertecknade deklARATIONEN själva påtar sig att inom kort tid utarbeta ett *programmatiskt manifest*, vilket måste bli den nya Internationalens grundläggande dokument.¹⁴

De fyras block i praktiken

Trotskij hoppades att vinna stöd från åtminstone en del av de mellanliggande organisationerna för denna deklARATION – det svenska kommunistpartiet och kanske även ILP. Men när konferensen inleddes bar deklARATIONEN bara de fyras signaturer (SAP, OSP, RSP och IKF).

När konferensen öppnades den 27 augusti uppträdde omedelbart ett missförstånd mellan SAP och IKF. Walcher påstod sig ha uppfattat deklARATIONEN bara som just en deklARATION, inte som en resolution att framläggas inför konferensen för omröstning. Han insåg ändå att om så var fallet skulle deklARATIONEN inte finnas med i protokollet och skulle kanske aldrig nå de deltagande organisationernas massomfattande medlemskår, varför man kom överens om att Walcher skulle lämna deklARATIONEN till konferensens kommission för resolutioner.

Britterna invände på en gång att eftersom deklARATIONEN inte fanns i engelsk översättning kunde de inte förväntas ta ställning till den. Det var en cynisk ursäkt: deklARATIONEN var inte mycket mer än tusen ord lång. Det var ”en medveten och avsiktlig manöver av (ILP-) ledaren John

¹³ Ibid, s. 52

¹⁴ *Writings of Leon Trotsky 1933–34*, s. 81

Paton” för att förhindra att den diskuterades som en resolution. (Pierre Broué, *Trotsky*, Paris 1988)

Walcher gav efter för denna manöver och accepterade att resolutionen bara skulle överlämnas till konferensens dokumentation. Till och med ett kort tillägg från IKF-medlemmarna Pietro Tresso och Pierre Naville som manade till en ny international och konstituerandet av en kommission för att sprida denna idé föll med 7 röster mot 7.

SAP och dess allierade OSP försvarade de fyras deklARATION men undertecknade de innehållslösa, diplomatiska konferensresolutionerna. Trotskij kritiserade det men ville fortsätta med försöket att vinna SAP till IKF:s ståndpunkter och metod:

Vi kan inte förbigå det faktum att två av våra allierade (det tyska SAP och det holländska OSP) anslöt sig inte bara till de fyras block som undertecknade deklARATIONEN utan också majoritetens kommitté (tillsammans med två representanter för ILP och en representant för det norska partiet). Vi, Vänsteroppositionen, kan inte förvänta oss och förväntar oss inte något positivt av denna kommitté. Vi anser att deltagandet av två av våra allierade (SAP och OSP) i kommittén (RSP, Sneevliets parti, gick inte in i kommittén) som en skriande motsägelse. Vi anser också att OSP- och SAP-representanternas röster för majoritetens resolution som ett allvarligt politiskt fel vilket bara kan utså illusioner och förvirring.¹⁵

Medan diskussionerna som syftade till sammanslagning av de holländska organisationerna i viss mån gick framåt, bevittnade konferensens efterspel ökade friktioner mellan de krafter som var grupperade i blocket. Varför försvann Trotskij och Walchers positivt subjektiva inställning vid diskussionerna i Saint Palais så snabbt?

Det kan mycket väl vara så att Walcher, även om han var en inflytelserik ledare, gick längre när han undertecknade deklARATIONEN än vad andra SAP-ledare ville. ”Walchers korrespondens visar faktiskt att han mötte ett visst motstånd i sin organisation”, enligt Broué. (Broué, s. 785) Det fanns förvisso betydande fientlighet mellan en del basmedlemmar i SAP och deras tidigare outtröttliga kritiker i det trotskistiska IKD. Allt detta tryck, plus den gradvisa förlusten av upplevelsen av brådska när intrycket av nazisternas seger sjönk tillbaka, innebar ett återvändande till SAP:s mer normala centristiska metoder.

Nu reste Walcher frågan om brandleriternas deltagande i den nya tidskriften som väsentlig. Bakom Brandler och Thalheimer fanns många utmärkta kamrater. Han protesterade mot Trotskij och IKF:s negativa karakterisering av både konferensen i Paris och dess resolutioner. Han instämde i att de inte var bra för avantgardet men de var ett steg framåt för massorna och borde välkomnas.

Han ansåg att Trotskij:s kritik av SAP:s och OSP:s beslut att delta i Londonbyråns stående kommitté var felaktig. De deltog för att få information. Han invände också mot Trotskij:s uppmaning till brytning med DNA som ”för tidig” och hans fientlighet mot SAP:s ovilja att kritisera dess ledare Tranmæl som sekterism gentemot de massor som stödde DNA.

Även om vissa framsteg gjordes i utväxlandet av bakgrundsdokument och teser för arbetet med manifestet, förblev den permanenta kommissionen en död bokstav. SAP gav kort sagt prioritet åt sitt block inom Londonbyrån istället för de fyras block.

Detta var ödesdigert för hela utvecklingen av de fyras block som en taktik för att inleda en seriös kampanj vilken kunde leda till Fjärde Internationalens grundande i en nära framtid. En positiv utveckling var emellertid RSP:s anslutning till IKF. Sneevliet deltog i internationella sekretariatets plenum den 18/19 november som bedömde taktikens framsteg. Fusionsdiskussionerna i Holland gick trögt. De Kadts visade sig vara öppet fientlig till IKF.

¹⁵ *Writings of Leon Trotsky 1933–34*, s. 67

IKF föreslog att de fyra block skulle hålla en internationell konferens öppen för alla som stödde deklARATIONEN. Den möttes i Paris den 30 december med Trotskij, De Kadt och Walcher närvarande. Pierre Broué säger att ”hela mötet förlöpte i en spänd atmosfär, med återkommande avbrott, med mördande formuleringar och sträva svar på båda sidor.” (Ibid, s. 768)

Trots de ”mördande formuleringarna” och de ”sträva svaren” föll de fyra block inte sönder vid den här punkten. Relationerna med SAP blev emellertid mycket mer öppet konfrontationsartade. Den 11 januari avslutade Trotskij ett brev till SAP:

SAP:s kamp mot Kommunistiska Förbundet har ingen progressiv karaktär, den är konservativ, den är en kamp för att bevara den egna formlösheten och dess privilegium att inte tänka politiska idéer till deras slut. Den här kampen, vilket alltid händer i sådana fall, refrakteras i medvetandet hos kamraterna i SAP och framträder för dem som en kamp mot vår ’sektarism’.¹⁶

Han gick vidare för att klargöra vad problemet var med SAP:s oklart artikulerade ”kritiska” orientering till det norska arbetarpartiet.

Ni är utan tvekan medvetna om att jag, tillsammans med mina närmaste tyska vänner, stod för en sammanslagning så snart som möjligt med SAP, i förhoppning om att skolningen av en förenad organisation skulle påskyndas av vår gemensamma erfarenhet kopplad till ömsesidig kritik. Men efter inledande vacklan har SAP:s ledare avvisat sammanslagningen. Den omedelbara anledningen erbjöds av frågan om det norska arbetarpartiet (eller Londonbyrån, vilket praktiskt taget är samma sak). De vägrade gå samman med oss för att kunna ha möjligheten att fortsätta sin olyckliga romans med Tranmæl.¹⁷

SAP och OSP sammankallade en ungdomskonferens den 24 februari 1934 och satte faktiskt upp en internationell byrå för revolutionärt socialistiska ungdomsorganisationer (senare känd som ungdomsbyrån i Stockholm), allierad med Londonbyrån. SAP:s 20-åriga ungdomsledare Willy Brandt slog sina lovar kring IKF:s delegation, som leddes av den 23-åriga Walter Held. Held drogs in i att utarbeta resolutioner för omröstning och gav efter i en rad vitala frågor.

Han accepterade utan strid uteslutningen av det kommunistiska namnet från den nya organisationens namn. Han accepterade att deklARATIONEN förblev tyst om IKF:s deltagande. Han accepterade att deklARATIONEN inte innehöll någon hänvisning till behovet av kampen mot centrismen och att den inte förespråkade Fjärde Internationalen utan istället ”överskridande av andra och tredje internationalen” – en ”klassiskt mensjevikisk formulering” som Trotskij kallade den.

Trotskij var nu verkligen säker på att även parollen för en ”ny international” var en farlig och undvikande fras i omständigheter där SAP använde den för att dölja sin kapitulation inför DNA. Sådana formuleringar kunde innebära en två och en halv international.

Det stod klart att SAP hade blivit illa dolda motståndare till kampen för att bygga Fjärde Internationalen. De reserverade all sin eldgivning åt IKF som de anklagade för att vilja proklamera Fjärde Internationalen, att dominera den med IKF:s principer och politik. Trotskij svarade i en rad artiklar som drog de viktigaste lärdomarna av den gångna perioden – den speciellt farliga roll som centrism av SAP:s typ spelar när modiga historiska förändringar är objektivt nödvändiga i den internationella arbetarrörelsen.

SAP:s vändning åt vänster hade varit produkten av de tyska händelserna ett år tidigare. I början av 1934 hade naziregimen söndermulat inte bara massorganisationerna utan även mellanstora och små organisationer som SAP. Även IKF:s illegala tyska sektion var i färd med att krossas under de första månaderna 1934. (Se Oskar Hippe, *And Red is the Colour of Our Flag*, London 1992.)

¹⁶ ”The SAP, the ICL and the Fourth International – A Letter to a Group of SAP Comrades”, i *Writings of Leon Trotsky 1933–34*, s. 201

¹⁷ Ibid, s. 205

SAP:s kadrer och ledare i exil, speciellt de i Skandinavien, såg sina räddare i stora och högercentristiska organisationer som DNA och SKP.

Utifrån SAP-ledarnas oförändrade politiska bakgrund var SAP:s utveckling tillbaka åt höger oundviklig när de väl hade avvisat inriktningen på fusion med IKF.

Det återstod för Trotskij att sammanfatta lärdomarna av IKF:s relationer med SAP: ”Det står klart att arbetet med att sammansluta de revolutionära krafterna under Fjärde Internationalens fana måste fortskrida åtskilt från SAP och mot SAP.”¹⁸

Trotskij sammanställde lärdomarna av ett års inriktning mot allians med och kamp mot de vänstercentristiska organisationerna i sin klassiska essä ”Fjärde Internationalen och centrismen”. Han drog lärdomarna av hur revolutionär kommunism skiljer sig från den mest vänsterinriktade formen av centrism:

De ’extrema vänstercentristernas’ jakt efter den vanliga vänstern, vänsterns jakt på de moderata, de moderatas jakt efter högern kan inte, på samma sätt som en människas jakt efter sin egen skugga, skapa en stabil massorganisation [...].¹⁹

Och han avslutar med att revolutionärer enbart kan lyckas om de avvisar dessa centristers metoder och bestämmer sig för:

- a. Att inte överlista den historiska processen, inte leka kurragömma, utan säga som det är;
- b. att förse oss själva med en teoretisk bokföring över förändringarna i den allmänna situationen, vilka i den nuvarande epoken ofta antar karaktären av skarpa vändningar;
- c. att noggrant iaktta massornas stämningar, utan fördomar, utan illusioner, utan självbedrägeri, för att på grundval av en korrekt bedömning av styrkeförhållandena inom proletariet undvika opportunistisk liksom äventyrspolitik och att leda massorna framåt, och inte kasta dem bakåt;
- d. att varje dag, varje timme för oss själva besvara frågan om vad vårt nästa *praktiska steg* måste bli, att oförtröttligt förbereda detta steg och på grundval av levande erfarenheter för arbetarna förklara bolsjevismens principiella skillnader gentemot alla andra partier och strömningar;
- e. att inte blanda samman en enhetsfronts taktiska uppgifter med den grundläggande historiska uppgiften: skapandet av nya partier och en ny international;
- f. att inte strunta i ens den svagaste allierade för den *praktiska* aktionens skull;
- g. att kritiskt betrakta den allierade som står mest till ’vänster’ som en möjlig motståndare;
- h. att med största uppmärksamhet behandla de grupperingar som verkligen rör sig mot oss, att tålmodigt och varsamt lyssna på deras kritik, tvivel och vacklanden, att hjälpa dem utvecklas mot marxismen, att inte skrämmas av deras nycker, hot, ultimatum (centrister är alltid nyckfulla och lättirriterade), att inte göra några principiella eftergifter till dem;
- i. och än en gång: att inte vara rädda för att säga som det är.²⁰

Slutsats

IKF:s försök att bryta loss de vänstercentristiska organisationerna från centrismen var fullständigt riktigt. Det medförde påtagliga landvinningar för rörelsen i Holland i slutet av 1934 i och med fusionen mellan RSP och majoriteten av OSP för att bilda RSAP. Och i en parallell utveckling i USA ledde trotskisternas fusion med det vänstergående Workers’ Party, lett av A.J. Muste, till skapandet av en tusen medlemmar stark sektion av IKF.

¹⁸ ”Centrist Alchemy or Marxism?”, 24 april 1935, i *Writings of Leon Trotsky 1934–35*, s. 285

¹⁹ ”Centrism and the Fourth International”, 22 februari 1934, i *Writings of Leon Trotsky 1933–34*, s. 236

²⁰ *Ibid*, s. 237

Objektiva faktorer innebar emellertid att den fulla potentialen i taktiken med de fyras block inte förverkligades. Speciellt blev en splittring med SAP nödvändig när organisationen tvekade inför och sedan avvisade nyckelparollen om Fjärde Internationalen.

Medan denna fas av Fjärde Internationalens byggande inte förde masskrafter till trotskismen, försåg den senare generationer med ovärderliga lärdomar beträffande centrismen. I första hand visade den betydelsen av att bestämma i vilken riktning – till vänster eller höger – en centristisk organisation rör sig.

På denna grundval måste revolutionärer besluta om sin inriktning om de ska kunna hjälpa vänstercentrister fullborda en utveckling till revolutionär kommunism eller inleda ett fullskaligt angrepp på högergående centrister. Men sådan hjälp till vänstercentrister var inte en ursäkt för att överge eller anpassa det revolutionära programmet i diplomatins intresse eller för att tjäna en manöver.

Erfarenheterna av de fyras block visade tvärtom att det enda sätt på vilket vänstercentrismen kan hjälpas är om den ställs inför det kommunistiska programmet och tvingas fatta ett beslut mellan konsekvent revolutionär politik eller ett återtag till reformismen. Om den inte konfronteras på detta sätt kommer den att gömma sig bakom vaga fraser och överföra ansvaret för att fatta svåra val från sina egna axlar till ”den historiska processen”.

Centrismen vägrar med andra ord att föra fram klara och precisa revolutionära svar på de problem som massorna står inför. Istället väntar den på att ”den historiska processen” ska tillhandahålla dessa svar åt den. När den gör det paralyserar den sig själv. Om den har något inflytande över massorna bidrar den i stort sett bara till att förvirra och avvärja dem. Och den bereder väg för förrädarna i högerflygeln inom arbetarrörelsen.

Nya stora politiska händelser ägde rum 1934.

I februari krossades resningen från arbetarnas Schutzbund i Wien och stora fascistiska demonstrationer hölls i Paris. Andra internationalens sektioner – speciellt det franska SFIO – kände kniven mot strupen. Deras massmedlemskår började trycka på för enhetsfronten, för praktiska åtgärder till skydd för arbetarnas organisationer, för ett ifrågasättande av SPD:s och den österrikiska socialdemokratins politik.

Vänstern och centern inom deras ledningar började orientera sig åt vänster för att undvika att förlora kontakten med sin massbas. Här fanns de masskrafter vilka kanske kunde bygga Fjärde Internationalen om arbetarna kunde genomskåda de reformistiska och centristiska bluffmakarna.

IKF:s uppgift var att hjälpa dem i detta. Med tanke på IKF:s litenhet och dess uteslutning i de flesta länder från ett verkligt självständigt förhållande till dessa massor, utvecklade Trotskij i juli 1934, med Walchers framgångar i den socialdemokratiska miljön 1932 i minnet, idén om den franska sektionens inträde i SFIO – den franska vändningen. Från 1934 ersatte entrismen taktiken med de fyras block som den centrala vägen till byggandet av Fjärde Internationalen.

II.

Vändning till massorna!

Den slutliga splittringen med Kommunistiska Internationalen (Komintern) framhävde ett brutalt faktum: Internationella Vänsteroppositionen (IVO) var en liten organisation. Inte i något land uppgick trotskisterna till mer än några hundra medlemmar – med undantag för Sovjetunionen. Och där befann de sig, även om IVO hade flera tusen modiga anhängare, befann de sig redan i fångläger eller kunde enbart arbeta i den djupaste illegalitet. Även i Västeuropa och Nordamerika var trotskisterna målet för våldsamt förtal och ibland fysiska angrepp från de kommunistiska partier vilka de ansåg sig vara uteslutna vänsterfraktioner av.

IVO bestod inte av avantgardepartier utan av isolerade och förföljda propagandagrupper. De föregående fem åren hade gett dem små möjligheter att delta i masskampen. De unga kadreerna bevitnade en rad nederlag för arbetarklassen och den till synes obevekliga nedgången för de kommunistiska partier vilka de arbetade som ”uteslutna fraktioner” av.

Men tiderna förändrades. Arbetarnas nederlag i Tyskland, Österrike och Spanien 1933–34 framkallade slutligen ett massivt svar från arbetarklassen mot fascismen. Den spontana beslutsamheten hos miljoner arbetare att försvara sina fackföreningar, partier och kulturella organisationer frambringade substantiella revolter i de stalinistiska och socialdemokratiska partierna och i fackföreningarna.

Många av andra internationalens partier rörde sig åt vänster, kastade ut högerflygelns fraktioner och utvecklade vänstercentristiska fraktioner. Komintern var tvungen att överge sitt sekteristiska motstånd mot enhetsfronten. Men de svängde nu högerut, föreslog först ”organisk enhet” med de socialistiska partierna och utvecklade sedan en allians, folkfront, med öppet borgerliga partier. Under två år, 1934–36, befann sig arbetarrörelsen i politisk jäsning. De socialdemokratiska partierna antog en centristisk färgning medan ”kommunisterna” utvecklades högerut från byråkratisk centrism till socialpatriotism.

Detta erbjöd en rad möjligheter för IVO som nu döpts om till Internationella Kommunistiska Förbundet (IKF). För att dra nytta av denna situation måste IKF omvandla sig. Organisationen ställdes inför den fråga som konfronterar vänstern idag: hur kan man växa från små kärnor till avantgardepartier som kan spela en avgörande roll i händelserna.

Trotskij och hans närmaste meningsfränder klargjorde att en större omorientering var nödvändig, och liksom alla vändningar ledde detta oundvikligen till interna strider, polemik och även splittringar. IKF stod inför problemet att ta sig ur isoleringen utan att politiskt anpassa sig till vänsterreformismens och centrismens kraftfulla strömningar, att kombinera taktisk flexibilitet gentemot de massor som söker vägen till revolutionen och samtidigt undvika en centristisk korrumpning av programmet.

Lärdomarna från denna period förblir rika för revolutionärer idag. På vilken grund kan små grupper av revolutionärer förenas i en gemensam organisation? Vilken inställning ska revolutionärer ha till centristiska organisationer som rör sig åt vänster? Hur kan små revolutionära organisationer använda enhetsfrontens taktik gentemot reformistiska masspartier? Hur kan revolutionärer när de ställs inför reformistiska regeringar och reformistiskt deltagande i borgerliga regeringar hjälpa arbetarna att av denna erfarenhet lära sig att bryta med reformismen? Hur kan en samling av små propagandagrupper bygga en international av arbetarpartier?

Trotskisterna på 1930-talet misslyckades ofta – ibland heroiskt, ibland skandalöst. Men deras misslyckanden och speciellt Trotskijns svar på dem kan hjälpa oss att undvika liknande misstag.

FI och centrismen

Det tidiga 1930-talet hade bevittnat tillväxten av små centristiska grupperingar – resultatet av splittringar och uteslutningar från kommunistpartierna, och från de socialdemokratiska partierna. Trotskij vände sig till partier som Sozialistische Arbeiterpartei (SAP) och Independent Labour Party (ILP). IKF uppmanade dem att tillsammans arbeta för att utarbeta ett program och bygga en internationell organisation som kämpar för en ny international. (Se första avsnittet.) Det tyska SAP och två holländska partier, OSP och RSP, svarade på appellen. De bildade det så kallade fyras block med IKF och formulerade en gemensam deklaration som manade till byggandet av en fjärde international.

En av undertecknarna övergav emellertid denna kamp innan bläcket på deklarationen hunnit torka. Istället för att tillsammans med IKF bygga en revolutionär international klamrade sig

SAP fast vid den samling av vänsterreformistiska och högercentristiska partier som samlats i IAG (Londonbyrån).

Vad var orsaken till denna tillbakagång? Katastrofen 1933, som orsakats av den tyska socialdemokratins (SPD) kroniska legalism och tyska kommunistpartiets (KPD) ultravänsteristiska sekterism, hade uppmuntrat vänstercentristerna att förbinda sig att bygga nya partier och en ny international. Men 1934 rörde sig Komintern åt höger och socialistpartierna åt vänster. När detta fogades till den kraftfulla längtan efter enhet bland massorna, hade det en i grunden tillnyktrande effekt på de centristiska ledarna.

Visst var Komintern och andra internationalen när allt kom omkring, resonerade centristerna, kapabla att reformera sig själva? Nu var sannerligen inte rätta tidpunkten för ”nya partier och en ny international”. Det kunde enbart innebära ”fler splittringar” och arbetarklassen ville ha enhet. I slutändan skulle de vara nödvändiga, men man måste vänta tills massorna svarade på uppmaningen. Att göra det nu skulle vara sekteristiskt och proklamatoriskt. Man måste invänta ett mer fördelaktigt ögonblick i den historiska processen eller signalen från någon omfattande massaktion. Det var nödvändigt att först bygga starka nationella sektioner.

Trotskij avvisade hela den här inställningen. Han hade givetvis inte föreslagit att några få propagandagrupper skulle ”proklamera” att de redan var Fjärde Internationalen. Grundandet och proklamerandet var sekundära frågor. Det var frågor om konkret organisering. Vad som var nödvändigt var att ärligt och öppet säga arbetarklassen vad som var nödvändigt. Om arbetarklassen inte kunde besegra fascismen och gripa makten med hjälp av de socialistiska och kommunistiska partierna, så var det nödvändigt att börja bygga nya partier. Trotskij insisterade på att revolutionärer inte kunde och inte skulle dölja sina mål från massorna på grund av de senares nuvarande medvetande eller stämningar.

”Det skulle vara en orättmätig pretention, för att inte säga äventyrlighet, att proklamera att den nya internationalen redan har upprättats idag... Vi reser endast grunden och förbereder timret. Men över detta timmer vecklar vi i detta ögonblick ut Fjärde Internationalens fana så att alla ska veta vilket slags struktur som reses”, skrev Trotskij.

För Trotskij måste IKF spela rollen av avantgarde och vinna centristiska krafter som gick åt vänster för detta projekt. Dessa krafter återfanns både i de små centristiska partierna och inom de mycket större socialistiska och kommunistiska partierna. Dessutom måste IKF till sina led vinna en framväxande generation av unga kämpar som inte var fullfjädrade stalinister eller socialdemokrater.

För Trotskij var idén om Fjärde Internationalen inte ett tomt ”namn” eller en tom ”siffra” utan ett program – det enda program som kunde möta den nuvarande krisens behov. Alla andra frågor var underordnade att vinna betydande krafter till detta program – inte minst frågan om splittringar eller sammanslagningar inom massorganisationerna. Trotskij skilde mellan enhet i handling, enhetsfronten, för vilken han och IVO hade de bästa kämparna under hela ”tredje perioden”, och den felaktiga idén att nya partier eller en ny international kunde bildas på grundval av den minsta gemensamma nämnaren. Han avvisade kort sagt den nuvarande manin för enhet till varje pris:

Enhet och splittring är två metoder som är underordnade program och politiska uppgifter. [...] Vår tes är att arbetarklassens enhet endast kan förverkligas på en revolutionär grund. Denna grund är vårt eget program?²¹

Likaså avvisade Trotskij idén – populär då som nu – att starka nationella partier kunde byggas med detsamma men att en international måste vänta tills dessa ”rötter i arbetarklassen” redan uppnåtts i ett antal länder. Det innebar att behandla internationalen som ett tak som först kunde

²¹ *Writings of Leon Trotsky 1934–35*, s. 89

sättas på efter att de nationella ”väggarna” hade byggts. Egentligen måste internationalen vara det planerings- och styrningsorgan som garanterade byggnadsprocessen från grunden och uppåt. Enligt hans uppfattning var samma principer tillämpbara för att bygga nationella såväl som internationella organisationer:

En del klokhuvuden som inte förstår någonting av vår epoks karaktär, och som inte lärt sig något av proletarietets segrar och nederlag, försöker resonera som följer: först kommer vi att bygga ett nationellt parti och sedan ska vi resa internationalen på en solid och säker grund. Detta argument låter mycket seriöst, försiktigt, solitt men egentligen demonstrerar det kälkborgerlig kortsynthet. [...] Det står klart att framskridna proletära element i alla länder, under inflytande av just samma gemensamma orsaker, måste söka en utväg i samma riktning. Kan de i detta fall avsäga sig uppriktandet av internationella förbindelser, klargörandet av programmatiska och strategiska frågor, utbyte av politiska erfarenheter och slutligen ömsesidigt praktiskt stöd redan vid de första stegen i sitt arbete?²²

Trotskij betonade det oupplösliga bandet mellan internationell organisering och ingripande i den ”nationella” klasskampen.

När djupt tänkande människor säger: ’Det brådskar inte, det är inte tid för Fjärde Internationalen nu’, kunde de med lika stor framgång säga: ’Det brådskar inte; det är inte tid för klasskamp nu’. Det är inte fråga om det formella ’proklamerandet’ av den nya internationalen utan om att bygga ett nytt parti, inte som en isolerad nationell enhet utan som en del av internationalen.²³

Det stod snart klart att kampen för den nya internationalen från början skulle innefatta en allvarlig kamp med centristiskt återfall och obstruktion liksom mot stalinism och socialdemokrati. Denna kamp skulle dessutom inbegripa inte bara polemik med centristiska organisationer utan en kamp inom IKF. Den fordrade kamp både mot kapitulation inför massornas kraftfulla centristiska stämningar under denna period och den motsatta sidan därav, ett passivt propagandistiskt, sekteristiskt undvikande av massaktionernas prövning.

Från 1934 och framåt kom den trend med framväxt av oberoende centristiska organisationer som föranledde taktiken med de fyras block alltmer att överskuggas av en annan trend: framväxten av kraftfulla vänstercentristiska flyglar inom de socialdemokratiska partierna och omvandlingen av några av dem till centristiska organisationer – speciellt SFIO i Frankrike och PSOE i Spanien. Under dessa år fokuserades kampen mot centrismen på vilken taktik som skulle användas mot de radikaliserade socialistiska partierna. Inom IKF kom både passiva strömningar och strömningar med en aptit för principlösa fusioner eller block att manifesteras sig.

Ännu en vändpunkt

Trotskij ansåg, som ett resultat av de tyska arbetarnas nederlag, att ”den revolutionära nyckeln till situationen i Europa och i hela världen nu framför allt finns i Frankrike”. I januari 1934 bröt en våg av masskamp ut. Den ekonomiska världskrisen gav upphov till samma sociala krafter som förde Hitler till makten i Tyskland. Det fanns ännu inte någon enad fransk fascistisk organisation, men det fanns flera ”ligor” som hade en massbas och som växte mycket snabbt. Den största organisationen, Solidarité Française, under ledning av François Coty, hade 180 000 medlemmar, Croix de Feux under ledning av överste Casimir de la Roque hade 100 000, Jeunesses Patriotes med 90 000 och Action Française under ledning av Charles Maurras räknade 60 000 med en militant grupp för gatukamp, Camelots de Roi.

Den 6 februari 1934 kallade de fascistiska ligorna till en demonstration vid Place de la Concorde, mitt över bron från franska parlamentet, för att protestera mot att den högerinriktade polischefen i Paris avskedats av Eduard Daladiers nybildade radikalregering. Det gjordes också

²² *Writings of Leon Trotsky 1933–34*, s. 228

²³ *Ibid*

franska kommunistpartiet, som fortfarande karakteriserade franska socialistpartiet, SFIO, som socialfascister och som bagatelliserade faran från fascismen. En vänsterflygel hade utvecklats i SFIO kring tidningen *Bataille Socialiste*, som manade till enhetsfront med kommunisterna. Dess ledare Jean Zyromski och Marceau Pivert föreslog en enad motdemonstration.

Kommunistpartiets centralkommitté avvisade förslaget helt och hållet. Rubriken i *L'Humanité* den 5 februari lød ”Ingen panik!” och noterade att ett val mellan SFIO och de fascistiska ligorna var som ”att välja mellan pest och kolera”. Istället för en enad arbetardemonstration mot fascisterna valde kommunistpartiet att demonstrerar mot Daladier vid fascisternas sida, vilka försökte störta radikalregeringen för att införa en högerregim. Ett hundra tusen demonstranter, många med mindre vapen och rakknivar, försökte storma bron som leder till parlamentet. Polisen besköts och besvarade elden. En polisman och 14 demonstranter dödades. Ett par, tre tusen kommunister anslöt sig till kampen mot polisen, med enbart mindre skärmytslingar mot fascisterna. Det föreföll som om den fascistiska pesten var mindre farlig än den socialdemokratiska koleran.

Nästa dag avgick Daladier, trots att han förfogade över en stark majoritet i parlamentet, ”för att undvika ytterligare blodspillan”. En konservativt dominerad nationell enhetsregering bildades under den pensionerade förre presidenten Gaston Doumergue med enbart socialister och kommunister stående utanför. Även radikalerna anslöt sig till hans regering.

Fascisterna hade vunnit sin första strid. Trotskij karakteriserade denna regim som ”det första steget i övergången från parlamentarism till bonapartism” (*On France*, New York 1979, s. 31), en regim lik regeringarna Brüning, von Papen och Schleicher vilka föregått Hitlers uppstigande till makten. Dess uppgift var att ge intryck av att ”höja sig över” de jämt balanserade klasserna i samhället, att medla mellan dem och framtvunga ordning genom statsbyråkratin, polisen och armén. Men Trotskij förväntade sig inte att händelserna mekaniskt skulle följa det tyska mönstret och sluta med fascisternas gripande av makten. Allt berodde på de franska arbetarna och vad de tog sig för.

Just på grund av det tyska exemplet kom dessa händelser att dramatiskt öka oron bland arbetarna på basplanet och maningarna till enhet mellan arbetarpartierna och deras två fackliga konfederationer, CGT och CGTU. Kommunistpartiet var djupt besvärat av sin inblandning i vad de flesta arbetare korrekt betraktade som ett försök till fascistisk kupp och kallade till en demonstration både mot fascisterna och ”mördaren Daladier”. Den förbjöds av polisen men kommunistpartiet demonstrerade ändå, vilket ledde till våldsamma gatu- och barrikadstrider. Priset för de kommunistiska arbetarna var tungt: sex döda och hundratals skadade.

Den reformistiska fackliga federationen CGT manade till generalstrejk den 12 februari 1934. SFIO kallade till en massiv antifascistisk demonstration samma dag. Kommunistiska arbetare anslöt sig till socialistiska demonstrationer under dagarna innan och lokala partiorganisationer började bryta mot disciplinen och delta i planer för den 12 februari. Antifascistiska kommittéer började skjuta upp över hela Frankrike. Kommunistpartiets ledare tvingades, med ovilja och skräck, att delta. Den enade generalstrejken paralyserade Paris och påverkade provinserna starkt. Gatorna i Paris fylldes av 150 000 demonstranter.

Kommunistpartiets och SFIO:s ledare försökte hålla sina demonstrationer så åtskilda som möjligt. De möttes emellertid vid Place de la Nation: ledarna och ordningsvakterna försökte ”upprätthålla ordningen” men det var meningslöst. Gräsrotterna sköt dem åt sidan och förenades i en enda omtumlande massa. Daniel Guérin minns scenen:

Den kommunistiska kolonnen vände runt den centrala ön i en riktning, den socialistiska kolonnen i motsatt riktning. När de sedan möttes, när deras vågor förenades, smälte de samman i varandra, med

ropet 'Enhet! Enhet!' Hela massan ryckte nu fram i slutna led längs hela bredden av Cours de Vincennes sjungande Internationalen.²⁴

Omedelbart efter denna vändpunkt i Frankrike drabbades emellertid den österrikiska arbetarrörelsen av en katastrof. Trupper från Engelbert Dollfuss bonapartistiska regim erövrade den redan förbjudna socialdemokratiska milisens (Schutzbund) gömda vapenlager. Svikna av sin partiledning kämpade Schutzbunds lokala enheter under fem dagar innan de gav upp inför arméns och polisens tunga artilleri. 118 arbetare dödades och 279 sårades. Ett försök till generalstrejk misslyckades.

Den österrikiska socialdemokratin, ett parti med 660 000 medlemmar – som med sina egna ord hade skapat en "anteciperande socialism" i Wien, där man byggde stora kvarter med lägenheter, vårdcentraler och barndaghem, kliniker, bibliotek, parker, simbassänger – slogs i spillror, precis som SPD och KPD i Tyskland. Den här gången kunde skulden inte läggas på det österrikiska proletariats splittring: det österrikiska kommunistpartiet var obetydligt. Dollfuss var inte heller alls lika militärt stark som Hitlers nazister hade varit 1933.

De österrikiska erfarenheterna visade att det behövdes mer än en passiv organisatorisk enhet mellan arbetarpartierna för att besegra fascismen. De visade att det behövdes mer än en beväpnad milis. Många socialdemokratiska historiker har lovordat Trotskij's varningar för den fara Hitler representerade, förvanskat dem till en kritik enbart av stalinisternas sekteristiska förhindrande av enhetsfronten och framställt hans förespråkande av den som baserad på ett självbegränsande "försvar av demokratin". I det österrikiska fallet kunde socialdemokratin inte skjuta över ansvaret på de stalinistiska splittrarna. De österrikiska arbetarna hade all den enhet de behövde. Frågan var vad man skulle göra med den?

Trotskij drog politiska slutsatser av detta omfattande nederlag, liksom han gjort efter de tyska arbetarnas nederlag ett år tidigare. Årtionden av parlamentarisk och kommunal kretinism, av underblåsande av demokratiska illusioner och legalism är inte någon väg till att förbereda arbetarrörelsen inför avgörande handlingar.

Vad som behövs är [...] en systematisk revolutionär skolning av avantgardet och att vinna förtroendet hos proletariats majoritet för den proletära generalstabens praktiska intelligens och mod. Utan denna förutsättning är seger fullständigt omöjlig. Under årtal hotade den österrikiska socialdemokratin att besvara våld med våld, *när* deras demokratiska rättigheter hotades. Den omvandlade revolutionär aktion till ett legalistiskt-litterärt hot som den själv inte tog på allvar. Endast ett ledarskap som i förväg inser att revolutionen är oundviklig, som gör detta till den grundläggande princip som vägleder dess handlingar och som drar alla praktiska slutsatser vilka följer därur, kommer att kunna mäta sig med situationen i den avgörande stunden.²⁵

Vägen till folkfronten

De franska arbetarna kunde åtminstone under en dag tvinga sina ovilliga ledare till en enhetsfront. Den spontana militansen var emellertid inte tillräcklig för att övervinna motståndet hos byråkratierna vilka, när massornas mobilisering väl avtog, återgick till sina gamla tricks. Inte desto mindre ägde en stor förändring av politiken rum i Komintern under våren 1934. Den 23 maj i Moskva innehöll *Pravda* två artiklar: en var anonym och bar rubriken "För enhetsfronten mot tvedräkten", den andra var undertecknad av Maurice Thorez och bar rubriken "Franska kommunistpartiet i kampen för enhetsfronten". Båda artiklarna sade att kommunisterna hade en plikt att erbjuda de socialistiska ledarna enad kampfront mot fascismen.

Vad hade fått Stalin att ändra sig? Säkerligen trycket från arbetarna i franska kommunistpartiet som hotade partiet med sönderfall om det fortsatte att vägra enhet, men samma kriminella politik hade utplånat KPD ett år tidigare utan att ett hår kröktes på Stalins huvud. Under det året

²⁴ *Front Populaire Revolution*, Paris 1976, s. 72f

²⁵ *Writings of Leon Trotsky. Supplement (1934–40)*, New York 1979, s. 460

umgicks Stalin, samtidigt som Hitler krossade den tyska arbetarrörelsen, på god fot med de fascistiska diplomaterna – i sin strävan efter en fortsättning av de tysk-ryska avtalen.

Den 14 april 1934 hade emellertid den tyske ambassadören slutligen upplyst den ryske utrikesministern Litvinov om att ingen uppgörelse var möjlig. Stalin vände abrupt från allians med den tyska imperialismen till allians med den franska imperialismen. Möten med franska diplomater inleddes och den 2 maj tillkännagavs en fransk-sovjetisk pakt av den franske utrikesministern Pierre Laval.

Vändningen till ”enhetsfronten” blev nu nödvändig för Stalin. De franska kommunisterna fick en ny roll att spela: de måste dämpa de franska kapitalisternas rädsla för revolution; ingen revolution skulle inträffa så länge Frankrike befann sig i allians med Ryssland! Vändningen kom precis i tid för att rädda franska kommunistpartiet. Den sekteristiska ”tredje perioden” hade krävt ett högt pris av partiet samtidigt som den kraftigt stärkte SFIO. Kommunistpartiet hade 1932 (officiellt) 30 000 medlemmar; många källor säger att den verkliga siffran var närmare 12 000. Samtidigt hade SFIO 137 000 medlemmar.

Den 27 juli undertecknade kommunistpartiet och SFIO en enhetspakt. SFIO-ledarna krävde som pris inställandet av all kommunistisk kritik av dem själva. Thorez som i april fortfarande manade till ett ”ständigt och skoningslöst angrepp på socialistpartiet”, skrev redan i juni att ”varken ur munnen på någon av våra propagandister, eller från någon av våra skribenters penna, i *L'Humanité* eller ens i *Cahiers du Bolchevisme* [PCF:s teoretiska tidskrift], liksom i hela vår press, kommer det att finnas det minsta angrepp mot socialistpartiets organisationer eller ledare.” (Daniel R. Brower, *The New Jacobins*, New York 1969, s. 60)

Enhetsfronten skulle inte bara utesluta all kritikfrihet utan Thorez skulle snart gå ännu längre. Den 12 oktober 1934 innehöll *L'Humanité* en artikel av Thorez med rubriken ”Besegra fascismen till varje pris: för en bred antifascistisk folkfront”. Det här var första gången parollen användes. Medelklassen var, hävdade Thorez, öppen för en ”gemensam front” och han argumenterade för att lokala delar av radikalpartiet släpptes in i folkfrontens kommittéer. Han uppmanade till att dessa kommittéer skulle väljas över hela Frankrike. Under tiden gjordes hemliga närmanden mellan kommunistpartiet och de radikala ledarna Herriot och Daladier.

Radikalpartiet var vid den här tiden en del av Doumergues regering och inblandad i att genomföra vildsinta deflationsåtgärder, vilka alierade och radikaliserade de statligt anställda tjänstemännen vilka utgjorde en viktig del av radikalpartiets bas. Ändå måste det formella förslaget om ett block med den imperialistiska bourgeoisins största parti invänta vad som hände i Moskva.

Den fulla innebörden av vad den fransk-sovjetiska pakten innebar för arbetarklassens strategi avslöjades snart för de franska arbetarna. På Lavals uppmaning fällde Stalin i den officiella kommunikén kommentaren att han hyste ”fullständig förståelse och gillande av den nationella försvarspolitik som bedrivs av Frankrike med målet att bevara sina väpnade styrkor på en nivå i enlighet med dess säkerhetsbehov.”

Även redaktören för *L'Humanité* beskrev Stalins uttalande som en ”åksmäll”. Men *L'Humanité* stod ändå i givakt med rubriken: ”Stalin har rätt!” Knappt utan en blinkning försvann den leninistiska politiken med revolutionär defaitism i ett imperialistiskt land – en politik som partiet grundats på. Inom en vecka avslutade kommunistpartiet utan ceremonier sin kampanj mot den tvååriga värnplikten. På samma sätt ersattes partiets krav på oberoende för kolonierna med krav på ”koloniala reformer”. De förtryckta massorna fick höra att ”även om de hade rätten att avskiljas bör de inte göra det”. Idag var fascismen huvudfaran, inte den ”demokratiska” kolonialismen, sade kommunistpartiet. Som svar tillkännagav Léon Blum, SFIO:s ledare, i triumf att den revolutionära defaitismen var död.

I slutet av maj 1935 gavs folkfronten, som fram tills dess primärt hade framställts som en allians med radikalpartiets småborgerliga bas och prominenta antifascistiska individer, innehållet hos en klassöverskridande regering med stöd i parlamentet av kommunist-, socialist- och radikalpartiets röster.

Kommunistpartiet kastade sig in i en vild orgie av patriotism och gav den en ”revolutionär” färgning genom ständiga hänvisningar till den stora revolutionen 1789 och jakobinismen. En stor gemensam demonstration ägde rum den 14 juli 1935, nationaldagen, vid vilken Thorez iklädd trikoloren stod strålande av glädje vid sidan av Daladier och Blum. Kommunisterna sjöng med i Marseljäsen, ”med hänförelse” enligt Blum. De kommunistiskt dominerade kommunerna instruerades att inte under några omständigheter hissa den röda fanan. Under de närmaste tre åren kunde Thorez knappast skådas i offentliga sammanhang utan sin trikolorklädsel.

Trotsky karakteriserade Stalins och franska kommunistpartiets stöd till Laval's program för upprustning som ett avgörande ögonblick i arbetarklassens historia efter första världskriget:

Stalin har [...] undertecknat Tredje Internationalens dödsattest. [...] För första gången har Stalin öppet sagt som det är: dvs inför hela världen har han förkastat den revolutionära internationalismen och gått över till socialpatriotismens plattform.²⁶

Trotsky visade hur detta inte enbart innebar övergivandet av arbetarnas klassoberoende inför ett annalkande imperialistiskt krig, utan även övergivandet av revolutionen inför en annalkande revolutionär situation. Detta markerade stalinismens övergång till kontrarevolutionens läger, sade Trotsky – en förutsägelse som brutalt skulle bekräftas i Frankrike och Spanien under åren 1936–39.

Idag har Stalin och kompani förlorat all tro på de revolutionära krafterna. De tillgriper ren diplomati, det vill säga den smutsigaste sorten. De vägrar att se något annat utom kombinationer med den eller den imperialismen gentemot någon annan. De är framför allt rädda för att de franska arbetarna ska kompromettera deras kombinationer. Thorez och kompani ansluter sig till denna skamliga inställning. De anser också att den revolutionära rörelsen vara ett hinder för Sovjetunionens säkerhet. De accepterar erbjudandet att undertrycka och bestraffa revolutionen.²⁷

I augusti 1935 godkände och generaliserade Kominterns sjunde världskongress ”den breda antifascistiska folkfronten”. Få av delegaterna mistänkte det, men detta skulle bli den sista kongressen. Dimitrov höll huvudrapporten och överste Thorez och de franska kommunisterna med beröm. Han uppmanade partiet att utveckla folkfronten till en massrörelse genom skapandet av lokala kommittéer. Ännu ett år skulle gå innan folkfrontens regering under Blum installerades men i allt väsentligt var det perioden från våren 1934 till sommaren 1935 som bevitnade övergången från tredje periodens sekterism till folkfrontens klassöverskridande strategi: från byråkratisk, ultravänsteristisk äventyrspolitik till byråkratisk socialpatriotism. I denna betydelsefulla och svåra period var den franska trotskismens styrkor tvingade att orientera sig.

Trotsky och den franska sektionen

I juni 1934 hade de hundra medlemmarna i Kommunistiska Förbundet (KF), IKF:s franska sektion, börjat spela en erkänd roll inom arbetarrörelsen. Deras veckotidning *La Vérité* och deras tidskrift *La Lutte de Classes* hade gjort det möjligt för dem att vara de tydligaste och mest konsekventa förespråkarna för enhetsfronten, med en ojämförlig meritlista av att under årtal ha varnat för den fascistiska faran i Tyskland. Under perioden 6–12 februari hade de lyckats få ut tre nummer av sin tidning, var och en med en upplaga på 3 000. De hade byggt en liten

²⁶ ”Stalin has Signed the Death Certificate of the Third International”, 25 maj 1935, i *Writings of Leon Trotsky 1934–35*, s. 291

²⁷ *Ibid*, s. 299

ungdomsgrupp kring tidningen *Octobre Rouge*. De hade blivit välkända, även om de ännu så länge hade extremt svaga rötter i arbetarklassen.

Utifrån den centrala roll som IKF:s perspektiv tilldelade Frankrike var det lyckosamt att Trotskij var bosatt i Frankrike från juli 1933 till juni 1935. Under de första sex månaderna kunde han möta ledarna för den franska och andra europeiska och nordamerikanska sektioner av IKF – och ledarna för andra vänsterpartier. Han kunde närvara vid KF:s ledningsmöten i Paris. Han kunde, visserligen anonymt, bidra till den franska sektionens press. Men efter upplöpan den 6 februari 1934 blev regeringen Doumergue skrämmd och försökte utvisa Trotskij från landet. I mitten av april berövades han sitt uppehållstillstånd även om det, eftersom inget annat land ville ta emot honom, visade sig omöjligt att genomföra utvisningen under mer än ett år.

Ett allvarligt problem var att ledningen i Kommunistiska Förbundet var splittrad i två nästan permanenta grupper: den första ledd av Pierre Naville och Gérard Rosenthal och den andra av Raymond Molinier och Pierre Frank. Den förra tenderade åt en litterärt propagandistisk inställning, och såg inte behovet eller möjligheten av att använda de taktiska och organisatoriska metoder som krävdes för att överskrida stadiet av propagandacirklar i partibygget. Molinier var å andra sidan mer än villig att vidta djärva åtgärder för att få Förbundet involverat i masskampen.

Av det skälet stödde Trotskij Molinier och var mycket kritisk till Naville. Men Molinier hade en tendens till äventyrspolitik: genvägar till framgång vilka trampade på principer. Detta manifesterade sig främst i organisatoriska och ekonomiska frågor och senare i en fullständig anpassning till centrismen för att uppnå massinflytande.

Inte desto mindre var Trotskij mycket kritisk mot sektionen, särskilt mot dess klick- och fraktionsplågade interna liv. I ett mycket skarpt brev, med den passande titeln ”Det är dags att sätta stopp”, brännmärkte han det faktum att:

nästan ända från början av det franska förbundets existens har dess inre liv representerat en rad kriser vilka aldrig nådde principernas nivå, utan utmärkte sig genom extrem bitterhet och som förgiftade organisationens atmosfär, och som stötte bort seriösa arbetare trots deras sympati för oppositionens idéer.²⁸

Han ansåg att dess ledning förlorat kontakten med medlemmarna, tolererade störande verksamhet från antileninistiska element och organiserade arbetet mycket dåligt. Han såg att det i den franska sektionen fanns ”livlösa sekteristiska element [...] vars hela psykologi är anpassad till atmosfären i slutna kretsar.”²⁹

Trotskij ansåg att detta måste upphöra. Men det kunde inte enbart uppnås genom disciplin eller utrensningar. En ny slags aktivitet krävdes. Han såg att den nya inriktningen på Fjärde Internationalen och mot masskampen ställde frågan: ”framåt mot Fjärde Internationalens breda arena eller bakåt till små kretsar som får ligga som de bäddat.”³⁰

Så snart Kominterns nya linje i enhetsfronten stod klar kom Trotskij snabbt till uppfattningen att Kommunistiska Förbundet måste finna sin plats inom enhetsfronten – och det innebar inom ett av de masspartier som bildade den. Stalinisterna kunde förväntas att på alla sätt arbeta för att utesluta trotskisterna; en propagandagrups själva storlek skulle utesluta den från förhandlingar mellan partier och – om KF inte var försiktiga – från aktioner. Det var inte längre fråga om att bedriva propaganda och agitation för enhetsfronten utan om vad enhetsfronten skulle göra i praktiska termer. Trotskij skrev vid tiden för ett temporärt avbrott i förhandlingarna mellan SFIO och kommunistpartiet och uppmanade med eftertryck trotskisterna att gå in i SFIO:

²⁸ *Writings of Leon Trotsky 1933–34*, s. 88

²⁹ *Ibid*, s. 89

³⁰ *Ibid*

Händelsernas rytm har nu ökat utomordentligt i jämförelse med den föregående perioden. Vi får under inga omständigheter glömma det. Hur ska vi använda denna respit? *Koncentrera våra krafter inom socialistpartiet*, och däri upprätta en fast kärna och en fraktion av sympatisörer. *I händelse av en ny gynnsam möjlighet kan denna fraktion vända sig till Förbundet med en öppen appell: att gå in i socialistpartiet för en gemensam kamp till förmån för en revolutionärt marxistisk politik.*³¹

Trotskij insåg att det krävdes praktiska paroller för att göra ett verkligt intryck i en massorganisation, paroller som kunde förbinda massornas omedelbara behov med de strategiska mål som ensamma skulle kunna garantera dem. Därför tog han itu med att beväpna Förbundet för den nya taktiska vändningen. Han gjorde det i en rad pamfletter, av vilka de flesta publicerades i Kommunistiska Förbundets namn: *Ett handlingsprogram för Frankrike* (juni 1934), *Vart går Frankrike?* (oktober 1934) och *Än en gång, vart går Frankrike?* (mars 1935).

Handlingsprogram för Frankrike

Trotskij framställde ett detaljerat förslag till handlingsprogram. Slutversionen publicerades i *La Vérité* i juni 1934. Programmet tog sin utgångspunkt i de omedelbara strider som proletariatet stod inför i Frankrike – speciellt försvaret av dess demokratiska rättigheter – och satte dem i samband med nödvändigheten för massorna att finna vägen till makten.

Därför behandlade det både omedelbara ekonomiska frågor och demokratiska och antifascistiska paroller. Gentemot massarbetslöshet och regeringens deflationistiska åtstramningsprogram, lönesänkningar i offentliga sektorn och krav på uppoffringar, ställde programmet en hel rad krav på ”fullständig ’deflation’ av alla [utsugarnas] privilegier och profiter”: fyrtio-timmarsvecka och ordentliga löneökningar, arbetslöshetsförsäkring, en månads betald semester, en pension som går att leva på för alla över 50, lika lön och rättigheter för kvinnor och ungdomar, stipendier för studier och lärlingskap, betald graviditetsledighet, avskaffande av all lagstiftning riktad mot arbetare från andra länder eller kolonier.

Trotskij reste parollen om affärshemlighetens avskaffande, öppnandet av räkenskapsböckerna, arbetar- och bondekontroll, kontroll över bankerna, finansväsendet och industrin. Programmet visade hur alla dessa väsentliga åtgärder ställde nödvändigheten av att fullständigt omorganisera ekonomin, att skapa en ”arbetar- och bonderegering” baserad på ”verkligt revolutionära ansträngningar”.

Den enda regering värd att kallas för arbetarregering skulle vara en regering som ”utgår direkt från det arbetande folket”, en regering som skulle befria småbönderna från deras betungande skulder, expropriera utsugarnas rikedomar, och inte kompensera dem, förstatliga bankerna, stora jordegendomar, nyckelindustrierna och järnvägarna. Inom jordbrukets område skulle småjordbrukarna enbart socialiseras ”med böndernas eget samtycke”.

Alla dessa åtgärder fordrade inrättandet av och skyddet från en arbetarregering genom en beväpnad arbetarmilis. Milisen var dubbelt nödvändig genom fascismens hot. Programmet hånade de uppmaningar som då fördes fram av kommunistpartiet att staten skulle avvärpa och upplösa de fascistiska ligorna.

Vår paroll är inte avvärpning av finanskapitalets gäng genom finanskapitalets polis. Vi vägrar att sprida kriminella illusioner om att en kapitalistisk regering verkligen kan genomföra avvärpning av de kapitalistiska banden. De utsugna måste försvara sig själva gentemot kapitalisterna. *Beväpna proletariatet, beväpna fattigbönderna! Folkets antifascistiska milis!*³²

Handlingsprogrammet slog utan tvekan fast behovet av en revolution för att krossa den kapitalistiska staten:

³¹ ”Concentrate inside the Socialist Party”, juni 1934, *Writings of Leon Trotsky. Supplement (1934–40)*, s. 487 [557]

³² *Writings of Leon Trotsky (1934–35)*, s. 32

Uppgiften är att ersätta den kapitalistiska staten, som verkar för storutsugarnas profiter, med arbetarnas och böndernas proletära stat.

Programmet manade till bildandet av kommittéer bestående av arbetarpartierna och fackföreningarna, och på landsbygden bondekommittéer, med insikten att de skulle komma att bli embryonala arbetarråd.

Programmet tog sig seriöst an problemet med hur de demokratiska illusionerna och reformistiska fördomarna hos arbetarklassens stora majoritet skulle skingras. Det gav ett löfte till de reformistiska arbetarna som liknar det som Lenin och bolsjevikerna avgav i sovjeterna i mitten av 1917. Programmet erkände att ”så länge som majoriteten av arbetarklassen går vidare på den borgerliga demokratins grund, är vi beredda att försvara den med all vår kraft gentemot våldsamma angrepp från den bonapartistiska och fascistiska bourgeoisien.”

Men det förband detta löfte med en appell till de reformistiska arbetarna och en utmaning till deras partier. Kommer ni att försvara dessa borgerligt demokratiska rättigheter på ett revolutionärt sätt? Kommer ni att kämpa mot alla de odemokratiska institutionerna i det nuvarande statsmaskineriet vilka hotar arbetarklassen? Det uppmanar till att avskaffa senaten, presidentämbetet, en ”dold koncentrationspunkt för militarismens och reaktionens krafter”, och följaktligen för en enda församling som samlar all lagstiftande och verkställande makt, och som väljs vartannat år på grundval av allmän rösträtt. Dess deputerade måste väljas på grundval av lokala församlingar och deras mandat kunna återkallas av deras valkretsar. De måste erhålla samma lön som en yrkesarbetare.

Dessa krav kunde inte, och får inte, för ett ögonblick förväxlas med socialism, men kampen för dem skulle ”underlätta kampen för arbetarmakt” genom att avslöja både bourgeoisins verkliga utomparlamentariska styrkepositioner och de reformistiska ledarnas feghet och oförmåga att ens försvara demokratin. Dessutom klargjorde Trotskij att revolutionärer i denna kamp måste vara villiga att försvara en reformistisk regering gentemot angrepp från reaktionära krafter.

Om den ’demokratiska’ socialismens parti (SFIO), från vilket vi är åtskilda av oöverbrygbara skiljaktigheter i doktrin och metod, under den oförsonliga kampens gång mot fienden, skulle vinna majoritetens förtroende, kommer vi och kommer vi alltid att vara beredda att försvara en SFIO-regering mot bourgeoisien.³³

På så sätt beväpnade Trotskij Förbundet med ett handlingsprogram av övergångskaraktär. Hans metod var att förbinda strategiska mål med omedelbara uppgifter för att öppna en bro till arbetarklassens makt. Det var inte på något vis en ofullgånge produkt mellan reform och revolution. Inga av det revolutionära programmets väsentliga delar försvann ur sikte. Men i förgrunden stod krav som både reformistiska och revolutionära arbetare kunde kämpa för. I framställningen och språket var de dessutom avsedda att vara så begripliga som möjligt för arbetare som ännu inte var revolutionärer. Den revolutionära dynamiken i detta program låg i det faktum att dess krav var förbundna med varandra genom klasskampens järnlogik och att konsekvent och militant kamp för dem oundvikligen ledde till revolutionära slutsatser.

Även om handlingsprogrammet för Frankrike således utgår från kontexten med den enhetsfront som krävdes för att försvara de franska arbetarna mot fascismen och från de viktigaste strider – ekonomiska, sociala och politiska – som arbetarklassen stod inför, fokuserades det på behovet av att ta ifrån bourgeoisien makten och egendomen och skapa en ny statsmakt baserad på arbetarråd.

Således kan vi se att när Trotskij rådde Förbundet att gå in i SFIO förekom inget anpassande av det revolutionära innehållet i dess program. Utifrån erfarenheterna av detta inträde kommer vi likaså se att det för Trotskij varken var fråga om en sammanslagning med existerande

³³ Ibid, s. 31

centristiska strömningar, där revolutionärerna uppträder som barnmorska åt dem, eller ett efterapande av deras politik. I skarp kontrast till den entrism som ”trotskismen” efter andra världskriget blev berömd för och med vilken namnen Michel Pablo, Gerry Healy och Ted Grant är förknippade, var det aldrig fråga om sådana metoder. Frestelsen att göra allt detta uppstod emellertid under 1930-talet och en hel strömning i den franska sektionen utvecklade just en sådan praktik. Trotskijs skoningslösa kamp mot dem är således en kritik i förväg av epigonernas teori och praktik.

”Franska vändningen”

Trotsky skrev ett perspektivdokument vilket skisserade de interna och externa förutsättningar som gjorde det nödvändigt med en skarp vändning – ”Förbundets tillstånd och dess uppgifter” (29 juni 1934). Där pekade Trotsky på det faktum att arbetarna på grund av den ekonomiska krisens varaktighet och djup inte ”har kunnat göra effektivt motstånd på det ekonomiska området på grund av tillståndet i deras organisationer. Men på det politiska planet är deras jäsning tydlig.” (*Writings of Leon Trotsky. Supplement (1934–40)*, s. 489) Speciellt hade enhet blivit en stämning bland massorna som var så stark att de byråkratiska ledningarna tvingats ta den i beaktande. Båda uppsättningarna av fackförenings- och partibyråkrater och parlamentsledamöter var rädda för att tvingas stå inför en dubbel utmaning: en utbrytning till vänster bland massorna eller en fascistisk kupp som skulle utplåna hela den byråkratiska apparaten. Följaktligen hade, som Trotsky betonade:

”lärdomen av Tyskland gått hem. Byråkratierna strävar efter att få fotfäste bland massorna, massorna strävar efter en lösning i handling. Denna sammanstrålning av apparatens manövrer kommer att få effekten att knuffa framåt de massor som redan sjuder. Den politiska medvetenheten bland viktiga delar av militanterna kommer snabbt att omvandlas under aktionens gång, byråkratiernas konservativa motstånd kommer att försvagas av handling och likaså deras defensiva arsenal.” (Ibid)

Trotsky visade här betydelsen av att i beräkningen ta med byråkratin manövrer åt vänster likaväl som åt höger. Det är en felaktig radikalism att betrakta byråkratin som alltid följande samma högertaktik; den är lika felaktig som idén att byråkratin kan pressas till att bedriva en i stort sett revolutionär politik. En vänstervändning från byråkratin sida utgör en möjlighet för revolutionärer att använda enhetsfronten för att bryta de reformistiska ledarnas strupgrepp över massorganisationerna.

Trotskijs bokslut över Kommunistiska Förbundet gick vidare till att se på dess starka och svaga sidor. På den positiva sidan fanns faktumet i ”vår existens i internationell skala, vår politiska homogenitet, vår kaders skolning, sådan den är.” Av avgörande betydelse var det faktum att ”våra idéer är segerrika för ögonblicket”. Därför ”finns det inget arbetardistrikt där vi inte har en mottaglig publik.”

Men den negativa sidan måste också bokföras med oförtröttlig objektivitet:

”Förbundet har låtit tiden rinna iväg under mer än ett år... våra beständiga band med arbetarklassen är nästan obefintliga... [det finns] ingen nationellt samordnad fraktion i SFIO... ingen fraktion i CGT.”

Trotsky observerade att ”vår organiska svaghet framträdde som ett hinder vid varje stadium liksom vår sociala sammansättning”. Genom att betrakta stalinisternas vändning frågade han slutligen: ”Vilken chans har Förbundet nu när enhetsfrontens hävstång vridits ur våra händer?”

Han pekade på det faktum att SFIO ”under hela den här perioden bevarat ett aktivt och intensivt liv” och observerade att en jämförbar situation föregick kongressen i Tours 1921 när kommunistpartiet föddes ur en ”majoritetssplittring” i SFIO. Han fortsatte:

”Dess interna situation tillåter möjligheten att gå in [i SFIO] med vår fana. Omgivningen passar de mål vi själva har. Vad som behövs nu är att uppträda på ett sådant sätt att vår deklaration inte på

något sätt kommer att stärka den ledande borgerliga flygeln *utan istället stödja den progressiva proletära flygeln*, att dess text och spridning kommer att låta oss hålla våra huvuden högt såväl i fall av godkännande som i fall av förhållande manövrer eller avslag. Det är inte fråga om att upplösa oss själva. *Vi går in som den bolsjevik-leninistiska fraktionen, våra organisatoriska band förblir desamma, vår press fortsätter att existera på samma sätt som Bataille Socialiste och andras.*" (Ibid, s. 494)

Trotskyjs perspektiv och taktik krävde, menade han, två saker för framgång: "organisatorisk sammanhållning (genom varje medlems fasthet) och effektivitet i genomförandet". Därför utan skulle möjligheten till maximal framgång gå förlorad.

Denna taktik mötte emellertid våldsamt motstånd inom Förbundet: istället för de få veckor Trotsky hoppats på fordrades det två månaders intern diskussion och en speciell konferens för att genomföra taktiken – och ändå ledde den till en allvarlig splittring.

Trotsky kastade sig in i striden med en rad polemiska inlägg. Han såg invändningarna som tecken på en övergripande trend – förvisso en historiskt oundviklig trend med tanke på Förbundets isolering – att motsätta sig den nya periodens uppgifter till förmån för att förbli i stadiet av en propagandagrupp. Därur drog han allmänt tillämpbara lärdomar för varje organisation som tvingats behålla en cirkelexistens under årtal men som slutligen konfronteras med en skarp förändring i period och brådskande nya uppgifter. Därför skrev han i "Förbundet inför en vändning" (juli 1934) följande:

"Det är det revolutionära partiets uppgift att sammansmälta de korrekta idéerna med arbetarrörelsen. Endast på det sättet kan en idé bli en drivkraft. En revolutionär organisation innebär inte en tidning och dess läsare. [...] Man kan ge arbetarrörelsen goda råd – från sidan. Det är alltid något. Men detta utgör ännu inte en revolutionär organisation. [...] Förbundet tvingades (liksom andra sektioner) att utvecklas som en isolerad propagandagrupp. Detta bestämde både dess positiva sidor (en ärlig och seriös inställning till principerna) och dess negativa sidor (iaktta arbetarrörelsen från utsidan). Under utvecklandet av Vänsteroppositionens principer och metoder fick Förbundets positiva sidor överhanden. Nu när det blir nödvändigt att sprida det ackumulerade kapitalet hotar de negativa sidorna att få överhanden." (*Writings of Leon Trotsky 1934–35*, s. 33)

Trotsky underströk den radikala förändring som behövdes i Förbundets hela uppfattning. Genom att använda lärdomarna av de brittiska trotskisternas försök att gå in i Independent Labour Party 1933 – som också ledde till förseningar och splittringar (se Sam Bornstein & Al Richardson, *Against the Stream. A History of the Trotskyist Movement in Britain*, London 1986) – drog Trotsky slutsatsen:

"Principiell oförsonlighet har ingenting gemensamt med sekteristisk förstelning, som huvudlöst hoppar över förändringarna i situationen och massornas stämningar. Ur tesen att det proletära partiet måste vara oberoende till varje pris drar våra engelska kamrater slutsatsen att det skulle vara otillåtet att gå in i ILP. Ack! De glömde bara bort att de var långt ifrån att vara ett parti, utan bara var en propagandacirkel, att ett parti inte faller från skyn, att propagandacirkeln måste genomgå en period av embryonal existens innan den kan bli ett parti." (*Writings of Leon Trotsky 1934–35*, s. 42)

I Frankrike stod Trotsky inför en seriös opposition mot den nya vändningen. Den leddes av Pierre Naville, som vid 30 års ålder var en av KF:s viktigaste ledare och medlem av IKF:s internationella sekretariat. Trotsky polemiserade våldsamt mot hela den här inställningen:

"Det är speciellt nu som vi måste föra en skoningslös kamp mot abstrakt, passiv propagandism, mot en politik för väntan." (Ibid, s. 60)

Vid en konferens den 29 augusti beslutade majoriteten av Kommunistiska Förbundet att gå in i SFIO. Inom SFIO bildade den franska sektionens majoritet Bolsjevik-Leninistiska Fraktionen. Minoriteten, under Pierre Navilles ledning, vägrade och bröt sig ur. De tog med sig tidskriften

Lutte de Classes. Inte desto mindre hade de också i slutet av september gått in i SFIO. Trotskij och den internationella ledningen, i form av James P. Cannon som var i Frankrike för IKF:s plenum, försökte till Moliniers ilska få till stånd en sammanslagning mellan Navilles grupp och bolsjevik-leninisterna. Men Naville vägrade acceptera en gemensam disciplin och behöll oberoendet för *Lutte de Classes*. I praktiken arbetade emellertid de två grupperna mycket nära tillsammans.

Motstånd mot vändningen bröt ut i ett antal av IKF:s sektioner eller sympatiserande grupper. I Paris hölls ett utvidgat internationellt plenum för att diskutera de problem som var förknippade med den franska vändningen och möjligheten att tillämpa den i andra länder.

Trotskij skrev ett förslag till vidare perspektiv för detta möte (14–16 oktober) – ”Den nuvarande situationen i arbetarrörelsen och bolsjevik-leninisternas uppgifter: från propagandagrupp till massarbete”. Förslaget betonade att IKF ”inte [...] har tillräckligt betydande krafter för att bli ett attraktionscentrum för massorna, vilka under fascismens och krigets damoklessvärd, är rädda för att avskilja sig från de stora organisationerna. IKF kan inte uppträda som ett oberoende parti för proletariatet, det är bara verktyget för *skapandet av oberoende partier*. Detta verktyg måste användas i enlighet med situationen i varje land.” (*Documents of the Fourth International*, s. 62)

”Med hjälp av propagandistisk litteratur kan man, om den är bra, skola de första kadreerna, men man kan inte samla det proletära avantgarde som varken lever i en cirkel eller ett klassrum utan i klassamhället, i en fabrik, i massornas organisationer, ett avantgarde till vilket man måste veta hur man talar med deras erfarenheters språk.” De bäst förberedda propagandistiska kadreerna kommer att skingras om de inte får kontakt med massornas dagliga kamp.

Viktiga ledare för IKF, sådana som Eugene Bauer i tyska sektionen, Henk Sneevliet (Nederländerna), Georges Vereecken (Belgien) och Pietro Tresso (Italien), var starka motståndare till ”den franska vändningen”. Även Hugo Oehler i USA-sektionen angrep våldsamt vändningen och anklagade bolsjevik-leninisterna för att kapitulera. Kort efter plenumet lämnade Bauer IKF och rörde sig snabbt mot SAP. Trotskij pekade på förbindelsen mellan en reserverad och högdragen inställning till miljonerna av reformistiska arbetare och programmatisk eftergivenhet inför de små centristiska sekterna. Han klargjorde även skillnaden mellan sammanslagning på grundval av ett fullständigt program och inträde i ett centristiskt eller reformistiskt parti, vilket är en specifik tillämpning av enhetsfrontens politik – dvs. begränsad enhet i handling:

”SFIO är en massorganisation, inte en homogen propagandagrupp. Tillståndet i denna organisation är sådant att möjligheten står öppen för oss att gå in i den som en homogen propagandagrupp. [...] SAP är inte en massorganisation. SAP är själv en propagandagrupp. Eftersom så är fallet, är sammanslagning i frånvaro av ett gemensamt program och en gemensam metod otillåtet. Vårt försök för ett år sedan att finna denna gemensamma grund misslyckades; SAP:s ledare ville inte acceptera våra principer. [...] Att fördöma vår franska sektionens inträde i en massorganisation och samtidigt kräva att vår tyska sektion upplöses i en liten propagandagrupp vilken Bauer själv karaktäriserade som centristisk bara för en kort tid sedan – är inte detta en avskvärd parodi på marxismens ABC?” (*Writings of Leon Trotsky. Supplement (1934–40)*, s. 553)

Trotskij betonar åter den dialektiska förbindelsen (motsatsernas enhet) mellan sekterister och opportunisterna: ”Medlemmar som insisterar på *formellt* oberoende är alltid benägna att kapitulera inför verkligheten när den trampar dem på tårna.” (*Writings of Leon Trotsky 1934–35*, s. 60)

Det kanske mest tragiska exemplet på en sådan kapitulation var kapitulationen från Andrés Nin och Juan Andrade, ledare för IKF:s spanska sektion. Den spanska sektionen, med ungefär 800 medlemmar, var en av IKF:s största sektioner. Nin motsatte sig hårdnackat varje försök till orientering mot PSOE och dess ungdomsavdelning trots inviter från själva partiet 1934. Den 29

september 1935 gick han istället samman med de 4 000 medlemmarna i Joaquin Mauríns ”högeroppositionella” Arbetar- och Bondeblocket för att grunda Förenade Marxistiska Arbetarpartiet (POUM). POUM visade snabbt sin centristiska karaktär genom att underteckna den spanska folkfrontens program i januari 1936.³⁴ Detta ledde till en brytning med IKF. Det kom också att beröva den spanska arbetarklassen en konsekvent revolutionär ledning under 1930-talets mest utdragna och bittra klasstrid. (Se artiklar i *Workers Power* juni, juli och augusti 1986.)

Många av de som motsatte sig ”den franska vändningen” kom under de följande åren att utvecklas till apologeter för POUM och motsatte sig varje steg mot grundandet av Fjärde Internationalen. Andra sektioner, inberäknat den brittiska och den amerikanska, gick vidare med att tillämpa ”den franska vändningen” på sina egna speciella förutsättningar under de närmaste två åren.

Inträdestaktiken i praktiken

Vid tiden för bolsjevik-leninisternas inträde var SFIO ett parti i vild oordning. Dess medlemstal var ungefär 120 000 och CGT, som partiet influerade, hade över en miljon medlemmar. Efter ”neosocialisternas” högersplittring i slutet av 1933 vann vänsterkrafterna i styrka. Vid SFIO:s kongress i Toulouse 1934 inbjöds vänstergrupper som brutit sig ur eller uteslutits att återvända. Även Léon Blum, partiets ledare, började använda radikala fraser. Reformismen förklädde sig, som Trotskij påpekade, till centrism, både för att hålla jämna steg med sin radikaliserade bas och verbalt hota en bourgeoisie som inte bara förnekade den reformer utan i hotfulla ordalag ville ta tillbaks dem.

Bolsjevik-Leninistiska Gruppen (GBL) – som de franska trotskisterna nu kallade sig – samarbetade nära, samtidigt som de bevakade sitt politiska oberoende, i praktisk aktivitet med tendensen kring *Bataille Socialiste* och speciellt med Marceau Pivert. Han stod på vänskaplig fot med trotskisterna, välkomnade dem entusiastiskt i partiet och tog upp mycket av deras mest träffande kritik av de stalinistiska och socialdemokratiska ledarna. När partiledningen började hota bolsjevik-leninisterna med uteslutning, förklarade han: ”kampen mot trotskismen är för närvarande tecknet på ett reaktionärt sinnestillstånd inom arbetarrörelsen”.

De första nio månaderna av inträdet i SFIO genomfördes på en tydlig revolutionär grund. GBL kämpade genom sin tidning *La Vérité* för nyckelelement i handlingsprogrammet för Frankrike. De förespråkade en aktiv, demokratisk massbas för enhetsfronten. De avslöjade skoningslöst Blums socialpatriotiska ledning och stalinisternas klassamarbetande politik.

Pivert övertog många av trotskisternas paroller och argument, argumenterade exempelvis för att beväpna proletära försvarsgrupper, men han utformade sina förslag i futurum och inte i presens: ”Om inte denna situation förändras snart, måste vi inleda en massomfattande insamling med syfte att beväpna proletariatet.”

GBL kritiserade skarpt Pivert i *La Vérité* och förklarade: ”Om... om... om bourgeoisien inte ändrar sin karaktär så kommer vi att bli arga!”

Bolsjevik-leninisterna hade under en period anmärkningsvärda framgångar. De var speciellt framgångsrika i SFIO:s ungdomsorganisation i Paris, Jeunesses Socialistes, och vann majoritetens stöd för sina ståndpunkter. GBL:s medlemsantal steg till 300 sommaren 1935. De började också göra inbrytningar i landets industriella nord och i sydöst. Tillsammans med pivertisterna

³⁴ Denna karakteristik skulle POUM inte gå med på: POUM undertecknade ”folkfrontspakten” dvs deltog i val-samarbete som ”vänstern” i Spanien upprättade inför parlamentsvalen 1936, men stödde inte folkfrontens politiska program, utan drev en självständig politisk valkampanj. Detta var POUM och deras förespråkare mycket angelägna om att framhålla när de kritiserades för sitt stöd till folkfronten. Se Andy Durgans artiklar [Marxism, krig och revolution: Trotskij och POUM](#) och [De spanska trotskisterna och grundandet av POUM](#) – *Red ann*

organiserade de försvarsgrupp för SFIO – TPPS eller ”Alltid redo att tjäna”. I juni 1935 vid kongressen för SFIO:s Seineregion erhöll de 1 037 röster för sin resolution jämfört med 1 570 för Blums anhängare och 2 370 för *Bataille Socialiste*.

De kunde utföra mer arbete i fackföreningarna än någonsin tidigare. De kunde som SFIO-medlemmar även upprätta mer kontakter med arbetare i kommunistpartiet. De drev också Pivert åt vänster. De gjorde detta inte genom att överdriva hans revolutionära kreditiv eller dölja hans svagheter. Daniel Guérin – vid den tiden anhängare till Pivert – skrev att trotskisterna ”ständigt blåste varmt och kallt, applåderade de steg han tog mot trotskismen bara för att kalla honom till ordningen när han föll tillbaka i centrism.” (Daniel Guérin, aa, s. 96)

”Utträdestaktiken”

SFIO:s 32:a nationella konferens ägde rum i Mulhouse den 9–12 juni 1935. Ledningen hade redan bestämt sig för folkfronten med kommunistpartiet och radikalerna och hade två tredjedelar av konferensen bakom sig. Men bolsjevik-leninisterna angrep det nya socialpatriotiska projektet. Molinier fördömde häftigt stalinismen från talarstolen. Blum, som satt ordförande, avbröt honom:

”Kamrat Molinier, jag ska tala om för er, utan något slags undanflykter eller oratoriska hot, att om organisk enhet kunde upprättas mellan kommunisterna och oss själva, och om den enheten uteslöt den lilla grupp ni uppträder i, skulle jag spela min roll i den med lätthet.’ Ut! Ut Ut!!’ skrek ett antal delegater.” (Ibid, s. 97)

Bolsjevik-leninisterna och Navilles grupp reste frågan om Fjärde Internationalen. Detta skrämde bort pivertisterna, vilket Guérin mindes:

”Att tålmodigt och taktfullt förbereda sinnena för denna framtida omgruppering var en sak. Det var en helt annan att öppet göra reklam från kongressens talarstol till förmån för en fjärde international, att rättframt förklara att den redan existerade; detta hade förmågan att driva de socialdemokratiska höjdarna till ursinne.” (Ibid)

Bolsjevik-leninisterna lyckades vinna ett litet men betydande stöd för sådana uttalat revolutionära ståndpunkter. Röstningen om den politiska huvudresolutionen utföll med 2 025 för Blums, 777 för Zyromski-Piverts och 105 för bolsjevik-leninisterna. I Mulhouse valdes bolsjevik-leninisternas sekreterare, Jean Rous, till SFIO:s nationella administrativa kommitté. Med rätta stolta över sin insats i Mulhouse, såg GBL inget annat framför sig än alltfler framgångar i SFIO.

Händelser utanför bolsjevik-leninisternas kontroll skulle emellertid bestämma något annat. SFIO:s och kommunistpartiets ledare befann sig redan i djupa förhandlingar, där även sammanslagning av de två partierna diskuterades. Under dessa förhandlingar reste stalinisterna upprepade gånger frågan om trotskisterna och behovet av att SFIO uteslöt dem. Samtidigt värderade Trotskij den nya fas som inletts av folkfrontens bildande. Han kom till slutsatsen att taktiken med inträde hade tjänat sitt syfte. När Trotskij på väg till en ny exilplats i Norge besökte Paris den 10 juni, skrev han ännu ett brev om taktik: ”En ny vändning är nödvändig”. Med en viss överdrift skrev han: ”Vår sektion har tack vare inträdet förändrats från en propagandagrupp till en revolutionär faktor av första ordningen.” (*Writings of Leon Trotsky 1934–35*, s. 315) I verkligheten hade den ökat i storlek från cirka hundra till tre hundra – plus att gruppen vunnit ungdomarna kring tidningen *Révolution*. Detta var i sig ingen dålig prestation.

Trotskij underströk betydelsen av den största klarhet och energi i fördömandet av folkfronten och stalinisterna och behovet att resa parollen för Fjärde Internationalen så tydligt som möjligt, och argumenterade för en ny kurs:

”Bolsjevik-Leninistiska Gruppen måste veta hur man genomför en ny vändning, vilken är den logiska utvecklingen av det föregående stadiet. Det är nödvändigt, givetvis utan att göra de minsta

eftergifter, att koncentrera nio tiondelar av ansträngningarna på att fördöma det stalinistiska förräderiet. [...] Förutsättningen för framgång är skoningslös kamp mot den minsta eftergift för teorin om fosterlandsförsvaret. Den oundvikliga omgrupperingen i de olika arbetarorganisationerna (kommunistpartiet, fackföreningarna, etc) måste öppna en väg för oss till arbetarmassorna. Det är nödvändigt att orientera oss i denna riktning med all den självständighet som krävs. Omgrupperingen kan resultera i ett mycket snart *skapande av ett revolutionärt parti.*" (*Writings of Leon Trotsky 1934–35*, s. 317–318)

En månad senare, den 14 juni, nationaldagen, stod inte bara folkfrontens omfattande genomslag bland massorna klar utan även grovheten i dess socialpatriotism. Kommunistpartiet uppmanade alla som "försvarar fred och frihet" att samlas "under trikolorn". De kommunistiska ledarna öste grovt smicker över radikalpartiet som "Frankrikes värdigaste parti". Mellan 250 000 och 300 000 demonstranter samlades på Place de la Bastille för att se Thorez, iklädd sin trikolorklädsel, vråla nationalsången med Blum och Daladier.

De bittra frukterna av detta fega klassarbete blev snart uppenbara i klasskampen.

Regeringen Laval, som fortfarande satt kvar vid makten tack vare "Frankrikes värdigaste parti", införde nya omänskliga åtgärder och sänkte lönerna för arbetarna i offentliga sektorn. I Brest utbröt en strejk i marinens skeppsvarv. Den 8 augusti ägde en solidaritetsstrejk rum bland arbetare vid arsenalerna i Toulon. Repressionen mot strejkvakterna förvandlade nästan strejken till ett uppror i staden där kommunistiska arbetare spelade en framträdande roll. Samma kväll fanns fem döda och hundratals sårade. Under striden hade arbetarna slitit ned trikolorn från polishögkvarteret i Brest och bränt den. Den 10 augusti publicerade *L'Humanité* ett högtidligt uttalande från centralkommittén som fördömde de som hade "skymfat trikolorn" och skyllde striden inte på polisen utan på "provokatörer" bland de strejkande.

Trotsky karakteriserade situationen i Frankrike som "objektivt revolutionär" och ansåg det vara av brådskande betydelse att rikta revolutionär politik direkt till arbetare som de i Brest och Toulon, inberäknat de militanter i kommunistpartiet som fördömts av sitt eget parti när de gick till militant handling. Det var väsentligt att öppet fördöma inte bara det nya klassarbetet utan också dess slutmål: en ny 'helig allians' (klassfred) i det världskrig som Trotsky förutspådde bara kunde vara några år bort. Han betonade nu också SFIO:s sociala sammansättning – vars aktiva medlemmar bestod av lärare, tjänstemän och akademiker istället för industriarbetare.

Om stora klasskonfrontationer, vilket Trotsky föutsåg, närmade sig, måste bolsjevik-leninisterna nå ut till arbetarna i fabriker. De måste påverka de ännu revolutionära elementen bland kommunistpartiets och CGTU:s gräsrotter – varav många bara såg folkfronten som en manöver, istället för ett strategiskt förräderi. Erfarenheterna skulle visa att trotskisterna hade rätt, men de måste vara synliga och tillgängliga för dessa arbetare, varav många ännu hade kvar rester av tredje periodens politik. Detta bekräftade att en konstlad förlängning av inträdet i SFIO skulle vara ett misstag.

I kölvattnet efter kongressen i Mulhouse, och därefter Jeunesses Socialistes kongress i Lille, inleddes uteslutningarna av GBL, först med elva ledare i *Révolution* ledda av Fred Zeller och sedan med ledarna för Bolsjevik-Leninistiska Gruppen. När han ställdes inför Blums utrensning av trotskisterna uppvisade Pivert sin ingrodda centrism. Till Molinier skrev han: "Det är därför nödvändigt att till varje pris vara kvar i partiet, att överge denna omöjliga inställning om anslutning till två internationaler samtidigt... Jag tror att det är nödvändigt att överge *La Vérité.*" (Citerat i "Leon Trotsky et l'Affaire de 'La Commune'" i *Pouvoir Ouvrier* nr 23, 1993, s. 19.) Han var beredd att försvara trotskisterna mot stalinisterna men inte att gå från ord till handling om det innebar risk för splittring med Blum.

Pierre Frank svarade i GBL:s internbulletin i juni: "Det skulle enligt min uppfattning vara kriminellt att tänka på att lämna socialistpartiet. [...] Vi kommer inte att låta oss isoleras."

(Leon Trotsky, *The Crisis in the French Section 1935–36*, New York 1977, s. 182) En sådan inställning motverkar sitt syfte när man utesluts av den reformistiska byråkratin – vilket en generation av centrister i det brittiska labourpartiet bevisade under 1980-talet. Frank och Raymond Molinier betonade uteslutande olagligheten i SFIO-ledningens åtgärder och tillgrepp patetiska vädjanden om enhet. Trotskij var extremt kritisk till denna plötsliga förlust av sans från människor som nyligen gått emot Blum i Mulhouse. Han underströk: ”angrip de som utesluter inte som ’splittrare’ (det är Piverts kallprat) utan primärt som den franska imperialismens betjänter.”

Men vacklandet fortsatte. Ledningen, både Moliniers och Navilles fraktioner som gått samman, vägrade under mer än en månad att trycka Trotskij's ”Öppet brev för Fjärde Internationalen” och publicerade sedan en förkortad version.

Kritiken av Pivert upphörde. Istället lovordades han överdrivet för sin rent verbala protest mot häxjakten på trotskisterna. I *La Vérité* (nr 24, 22 augusti 1935) återfinns vi en artikel med rubriken ”Marceau Pivert solidariserar sig med de uteslutna”. Den bestod av två brev, skrivna av Pivert, som motsatte sig uteslutningarna i Lille. Här hävdade han ”att vara antitroskist vid denna tidpunkt är ett tecken på ett reaktionärt sinnestillstånd i arbetarrörelsen.” Han hävdade emellertid också att GBL hade hjälpt de ansvariga för uteslutningarna genom att tala om en fjärde international, genom att använda namnet bolsjevik-leninisterna etc. Deras problem var att de inte uppträtt tillräckligt taktfullt och känsligt inför SFIO:s tradition, de hade lidit på grund av leninismens odemokratiska meritlista etc.

Inte en enda medlem av GBL:s ledning ville skriva ett svar. Slutligen fick Trotskij själv påta sig jobbet i en artikel med rubriken ”Etiketter och siffror”:

”Revolutionärens uppgift – även om händelsernas gång tvingar honom att arbeta i samma organisation med reformisterna, dessa proletariats politiska exploatörer – består inte i att inta ställningen som lärjunge och låtsas upprätthålla vänskapen med dessa agenter för bourgeoisien, utan i att så klart, så strängt, så oförtrutet som möjligt motsätta sig opportunisterna, patrioterna, de fullständigt borgerliga ’socialisterna’ inför de reformistiska massorna. [...] Piverts olycka är att han fram tills nu inte har skurit av den navelsträng som förbinder honom med blumarnas och zyromskyarnas lilla värld. Vid varje tillfälle betraktar han sina ’vänner’ och tar med oro deras puls. Det är denna politik, falsk, illusorisk, orealistisk – som han erbjuder bolsjevik-leninisterna.” (Ibid, s. 45)

Trotskij behandlade också Piverts angrepp på användningen av provokativa namn (”kommunist”) och siffror (”Fjärde Internationalen”). Trotskij insisterade: ”i politiken utgörs ’fanan’ av ’namnet’. De som idag avsäger sig ett revolutionärt namn för Blums och kompanis skull kommer i morgon lika lätt avsäga sig den röda fanan för trikoloren”. (Ibid, s. 46)

Namnet ”Fjärde Internationalen” betecknar, skrev Trotskij, att det varken är möjligt att resa de två gamla internationalerna från de döda eller skapa en ny genom att mekaniskt kombinera dem (organisk enhet).

”Med eller utan att ändra siffran?’ Denna fras saknar innebörd. Det är inte en slump att de tre gamla internationalerna numrerades på det sättet. Varje ’siffra’ betecknade en distinkt epok, ett distinkt program och en distinkt handlingsmetod. Den nya internationalen kan inte bli summan av de två liken, som den gamle socialpatrioten Zyromsky drömmer om [...] utan den levande ’negeringen’ av dessa lik och samtidigt ’fortsättningen’ av det historiska arbete som genomfördes av de föregående internationalerna. Med andra ord är det fråga om *Fjärde Internationalen*. ’Siffran’ betecknar här ett perspektiv och ett distinkt program, dvs en ’fana’. Låt kalkborgarna ironiskt polera på ovanstående. Vi får inte efterapa dem.” (Ibid, s. 46–47)

SFIO:s nationella kommitté brydde sig inte om att tacka GBL för dess behärskning. Den 28 augusti förbjöd den *La Vérité* och hotade utesluta varje medlem som sålde den. GBL:s reaktion var att inte publicera sin tidning under en månad. När den väl utkom ägnades den främst åt den agrara frågan!

GBL:s ledare anpassade sig nu tydligt till Piverts centrism. De frestades att göra det av det faktum att många av Piverts anhängare, speciellt ungdomen i Paris-regionen, ärligt och entusiastiskt sökte vägen till revolutionär kommunism. Pivert tvingades som deras ledare att anamma (och anpassa) många politiska ståndpunkter och paroller från trotskisterna. Denna utveckling övertygade Molinier, Frank och Naville om att utvecklingsprocessen bara kunde påskyndas och föras till ett framgångsrikt slut genom att undvika en konflikt med Pivert, genom att stanna i SFIO och så långt möjligt smälta in i Gauche Révolutionnaire och därigenom underlätta dess utveckling inifrån.

När de intog denna ståndpunkt struntade de i det faktum att vänstercentrismen hämtar inriktningen på sin utveckling ur de viktigaste klasskrafter som påverkar den, inte ur ”revolutionärernas” skickliga taktik eller diplomati. Dess utveckling åt vänster är inte garanterad genom någon historisk lag utan av styrkan i trycket från de reformistiska eller revolutionära polerna. Kritik av centrismen utifrån arbetarklassens grundläggande klasståndpunkt är det medvetna uttrycket för proletärt tryck. Om revolutionärerna inskränker kritiken kommer det således bara att innebära att centrismerna ger efter för det tryck som kommer från motsatt pol, från de borgerliga agenterna i arbetarrörelsen.

Att plötsligt upphöra med all kritik av Pivert var att förvirra de mest revolutionära elementen bland hans anhängare. Istället för att erhålla en praktisk demonstration av skillnaden mellan vänstercentrism och bolsjevism, såg de hur GBL bagatelliserade eller struntade i Piverts kapitulation inför Blum. Det gjorde dem givetvis mer benägna att acceptera Piverts argument att trotskisterna delvis själva var skyldiga till sin uteslutning.

Den 9 september föreslog Molinier inför GBL:s centralkommitté att man inför hotet om uteslutning för försäljning av *La Vérité* skulle överge tidningen. Centralkommittén rådde honom att underteckna en lojalitetsförklaring till SFIO. Tidningen publicerades sedan dessutom inte under tre veckor. Detta blidkade inte byråkratin som gick vidare med att utesluta 13 GBL-militanter, bland dem Molinier. Trotskij var klenetrogen inför förslaget att upphöra med utgivningen av *La Vérité*: ”Marceau Pivert ber oss att överge *La Vérité*, som om denna åtgärd skulle tillfredställa de gudar som törstar. Och *Lutte de Classes*? Och *Révolution*? Och flygbladen? ... Innan de stryper er försöker de beröva er era medel för självförsvar. Att gå med på det skulle vara att begå politiskt självmord.” (*The Crisis in the French Section (1935–36)*, s. 187)

Pivert tilldelade GBL ytterligare ett förvirrande slag när han mot slutet av september bröt med Zyromsky på grund av dennes allt öppnare stalinism och satte upp sin egen fraktion kring tidningen *Gauche Révolutionnaire* (GR). Detta begränsade betydligt det antal som kunde tänkas lämna SFIO tillsammans med trotskisterna. Molinier föreslog omedelbart att GBL:s militanter skulle stanna i SFIO och ansluta sig till Piverts fraktion och medarbeta i dess tidning. Ungdomstidningen *Révolution* innehöll till och med rubriken ”Leve La Gauche Révolutionnaire!”

Under oktober föreslog visserligen Naville en resolution i centralkommittén som karakteriserade GR som centristiskt och uppmanade militanter att ansluta sig till GBL, men inget sades därom i tidningarna. En debatt inleddes om ”sammanslagning med GR”. Ännu värre var att den resolution som föreslogs av medlemmar i GBL, och som skrivits av Naville, vid Seine-federationens kongress i början av november undvek att nämna en ny international, eller ett nytt parti, och talade om behovet att ”ersätta den borgerliga makten”, manade till en ”kampens folkfront” och ”organisk enhet”. (*La Vérité* 8 november 1935. Citerat i ”Leon Trotsky et l’Affaire de ’La Commune’ i *Pouvoir Ouvrier* nr 23, 1993, s. 21)

Trotskij tvingades ännu en gång ingripa:

”Er inställning till Revolutionära Vänstern förefaller mig vara obegriplig och fullständigt i motsats till våra principer och traditioner. Vad är Revolutionära Vänstern? Det är ett franskt SAP. Om ni flirtar med dessa människor kommer ni att knuffa dem åt höger och förlora mark åt dem. Ni måste

fördöma dem utan förbarmande. *La Vérité* tiger om Revolutionära Vänstern. Det är otroligt. Tillåt mig att använda det korrekta ordet: detta är skandalöst!” (*Writings of Leon Trotsky 1935–36*, s. 93)

Trotsky fortsatte:

”Det kan finnas fall där ni uppträder tillsammans – mot uteslutningarna, mot fascisterna, etc. Men även då måste ni uttala er egen utgångspunkt. Blanda inte ihop principer, organisationer och fanor. Marschera åtskilt, slå gemensamt (snälla, gör både och).” (*The Crisis in the French Section 1935–36*, s. 79)

GBL:s ungdomar och ungdomarna kring *Révolution* hade alldeles tydligt arbetat mot bildandet av ett oberoende revolutionärt parti, medan majoriteten av GBL:s vuxna medlemmar, ledda av Molinier och Frank, desperat manövrerade för att stanna i SFIO genom att bilda ett principiöst block med Piverts anhängare.

Trotsky noterade att ”det viktigaste är ungdomen. Medan de vuxna dragit benen efter sig sedan juli och förlösat sin energi och tid på att uppvakta några ömkliga pivertister, utförde ungdomen effektivt och lovande arbete.” Han mindes hur tusentals unga medlemmar i Komsomol samlats kring den ryska vänsteroppositionen och underströk: ”Opportunisterna befinner sig alltid i konflikt med ungdomen.” (Ibid, s. 96)

I december sammanfattade Trotsky kritiskt alla lärdomarna av den franska vändningen:

”det är nödvändigt att veta inte bara hur man *går in* utan även hur man *lämnar*. När man fortsätter att hänga fast vid en organisation som inte längre kan tolerera proletära revolutionärer i sin mitt, blir man av nödvändighet reformismens, patriotismens och kapitalismens eländiga redskap.” (Ibid, s. 116)

Han sammanfattade lärdomarna av det arbete som förknippas med ”den franska vändningen” i artikeln ”Lärdomar av inträdet i SFIO”:

1. Inträde i ett reformistiskt eller centristiskt parti inbegriper inte i sig ett långt perspektiv. Det är bara ett stadium som under vissa förhållanden kan begränsas till en episod.
2. Krisen och krigshotet har en dubbel effekt. De skapar först de förhållanden under vilka inträdet i sig blir möjligt på ett allmänt sätt. Men å andra sidan tvingar de den styrande apparaten [...] att tillgripa uteslutning av de revolutionära elementen [...].
3. [...] att i tid känna igen byråkratins avgörande angrepp mot vänsterflygeln, och försvara oss mot det, inte genom att göra eftergifter, anpassa oss eller leka kurragömma, utan genom en revolutionär offensiv.
4. Vad som ovan sagts utesluter inte alls uppgiften att ’anpassa’ oss till arbetare som finns i de reformistiska partierna genom att lära dem nya idéer på ett språk de förstår. Tvärtom måste den konsten läras så snabbt som möjligt. Men man får inte, under förevändningen att nå gräsrotterna, göra principiella eftergifter till de ledande centristerna och vänstercentristerna [...].
5. Ägna mest uppmärksamhet åt ungdomen.
6. [...] fast ideologisk sammanhållning och klarsynthet gentemot hela vår internationella erfarenhet.” (Ibid, s. 125–126)

Masstidningen

Den franska sektionen hade under några månader diskuterat projektet att omvandla *La Vérité* till en masstidning. Idén hade förts fram av Raymond Molinier så tidigt som i april 1935. Hans motivering, lovvärd i sig, var ett genombrott, en ”snabb framgång” i omvandlandet av revolutionära idéer till ”aktiva kärnor” i arbetarklassen.

Det fanns emellertid en grundläggande politisk felaktighet i hela hans inställning. Pierre Frank gav det teoretiskt uttryck åt Molinier:

”En masstidning, en veckotidning för folklig kamp, borde lanseras inom några veckor. Det skulle inte vara en bolsjevik-leninistisk tidning, utan en tidning som sammanför exempelvis de som är (1) mot fosterlandsförsvaret (2) för milisen, mot fascismen.” (Ibid, s. 231)

Frank gick vidare med att utveckla en syn på massarbete som, oavsett om han insåg det eller inte, var en upprepning av de ryska ekonomisternas misstag vilka Lenin hade polemiserat mot i *Vad bör göras?* Han insisterade på att massornas politiska medvetenhet var låg men inte desto mindre var de spontant militanta. Därför skulle GBL:s ”hela program” för närvarande vara alltför svårt för dem. Att uppmana dessa massor att ansluta sig till en liten och obetydlig organisation som GBL var dessutom utsiktslöst. Svaret på dessa sammanbundna problem var att inleda ”agitation” kring några få begränsade paroller via en ”masstidning”. Detta skulle attrahera massorna vilka sedan skulle organiseras i speciella ”aktionsgrupper”. För att göra det måste man uppbyda ekonomiska resurser, uppfinningsrika reklamsätt och så vidare.

Trotsky var inte motståndare till att GBL gjorde en verklig och dramatisk vändning till massorna. Inte heller var han motståndare till att GBL:s tidning blev mycket mindre litterär och mer inriktad på arbetare i kamp. Detta var faktiskt hela grunden för att förespråka en vändning bort från SFIO och den centrismiska miljön. Men hans svar, när han hörde om den seriösa diskussionen av dessa idéer, var rättfram och verkligen profetiskt:

”Att skapa en masstidning åtskild från *La Vérité* skulle vara ett kriminellt äventyr; ni kommer snabbt att kompromettera båda tidningarna och samtidigt dra på er två fraktioner. Ni måste försöka omvandla *La Vérité* till en masstidning utan att beröva den dess karaktär av tidning för en tendens. Det är den enda lösningen.” (Ibid, s. 232)

Inom GBL utvecklades tre tendenser i den här frågan: de två traditionella (Molinier/Frank och Naville) och ytterligare en kring Jean Rous. Rous var 24 år gammal och hade gått med i Kommunistiska Förbundet 1932. Han var nationell sekreterare för GBL fram till sin uteslutning som medlem av SFIO:s ledande organ och medlem av IKF:s internationella sekretariat. I den senare kapaciteten stod han i regelbunden korrespondens med Trotsky.

Inledningsvis var alla tre tendenserna för skapandet av en masstidning på en begränsad (dvs centrismisk) grund. Dispyten rörde huruvida man skulle omvandla *La Vérité* eller *Révolution* (Seine-ungdomens tidning, under GBL:s kontroll) till en sådan tidning eller helt och hållet skapa en ny. Ingen av tendenserna argumenterade för att denna tidning skulle försvara hela det revolutionära programmet. Pierre Naville hävdade exempelvis att *La Vérité* ”bör få sitt polemiska innehåll betydligt reducerat och sitt teoretiska innehåll minskat.” (Citerat i ”Leon Trotsky et l’Affaire de ’La Commune’ i *Pouvoir Ouvrier* nr 23 (1993), s. 21.) Naville demonstrerade vad han menade när han senare blev redaktör för *Révolution*. Inga artiklar trycktes till försvar för de förföljda bolsjevik-leninisterna i Ryssland och det fanns inget om IKF:s allmänna program.

Den 1 augusti beslutade centralkommittén slutligen att lansera en masstidning som organ för omgruppering. Den fastslog: ”Oavsett vilka föreställningar revolutionära tendenser har, eller deras åsiktsskillnader kring hur den proletära rörelsen ska omgrupperas, måste de omgruppera!” (Ibid, s. 22)

Hela resultatet av denna inställning var att minimera skillnaderna mellan revolutionärer och centrister. Resolutionen debatterades vid GBL:s konferens i september, men debatten var uselt organiserad och koncentrerades inte kring masstidningens program utan... dess namn.

Trotsky klargjorde frågan i slutet av november:

”Vad är en ’masstidning’? [...] Det är en revolutionär organisations elementära plikt att göra sin politiska tidning så tillgänglig som möjligt för massorna. Den uppgiften kan inte effektivt uppnås förutom som en funktion av tillväxten av organisationen och dess kadrer, som måste bana väg till massorna för tidningen – eftersom det naturligtvis inte är nog med att kalla en publikation för

'masstidning' för att massorna verkligen ska acceptera den. Men mycket ofta leder revolutionär otålighet (som lätt omvandlas till opportunistisk otålighet) till slutsatsen: massorna kommer inte till oss eftersom våra idéer är alltför komplicerade och våra paroller alltför avancerade. Därför är det nödvändigt att förenkla vårt program, dämpa våra paroller – kort sagt kasta av en del ballast. I grunden innebär detta: våra paroller måste överensstämma inte med den objektiva situationen, inte med klassförhållandena, analyserade av den marxistiska metoden, utan med subjektiva bedömningar (utomordentligt ytliga och otillräckliga bedömningar) av vad 'massorna' kan eller inte kan acceptera." (*The Crisis in the French section 1935–36*, s. 234)

En majoritet av GBL:s ledning (Naville, Rous) motsatte sig projektet – dock på ett svagt och obeslutsamt sätt. Men Molinier och Frank bestämde sig för att ställa organisationen inför ett etablerat faktum. Den 23 november tillkännagav de på ett möte med centralkommittén att det första numret av *La Commune* skulle utkomma nästa måndag. De visade stolt de förstummade medlemmarna i centralkommittén en affisch, prospekt och en förteckning över vilka som stödde den. Molinier hade till och med anlitat tjänsterna hos en privat reklamfirma för att sköta affischeringen. Navilles och Rous fraktioner motsatte sig projektet *La Commune* men kunde inte få igenom en resolution med åtgärder mot det. En medlingskommission valdes men Molinier gick vidare med lanseringen av sin tidning. Trotskij och internationella sekretariatet tvingades ingripa.

Splittringen i den franska sektionen

Den 4 december gav internationella sekretariatet Molinier 24 timmar att underkasta sig disciplinen och avbryta publiceringen av *La Commune*. Den 6 december började *La Commune* säljas. Men nu begick ledningen kring Naville och Rous ett allvarligt misstag. De uteslöt Molinier och hans anhängare och gjorde det möjligt för dem att kritisera GBL:s ledare som byråkrater vilka inte kunde svara Molinier politiskt.

Ännu en gång tvingades Trotskij kasta sig in i striden. Han visade att försöken att dra in *Gauche Révolutionnaire* i den nya "masstidningen" som ett försök att skapa ett gemensamt block för gemensam propaganda med centristerna på centristernas egna villkor. Likaså motsatte han sig organiserandet av "revolutionära aktionsgrupper", de tänkta basenheterna av anhängare till *La Commune* vilka Molinier hade börjat etablera.

"Men det är bara en enhetsfront', kommer de att svara. Men enhetsfronten är en allians av massorganisationernas styrkor med sikte på konkret handling. I fallet med *La Commune* finns det *varken styrkor eller handling*. Det är en 'enhetsfront' för publiceringen av en tidning. Nu är detta raka motsatsen till en enhetsfront såsom den uppfattas och tolkas av marxismen. Enhetsfrontens grundregel, enligt bolsjevik-leninisternas uppfattning, är och förblir: *marschera åtskilt, slå tillsammans*. Nu är den revolutionära aktionsgruppen en avsiktligt tvetydig institution för att *marschera tillsammans* och för att slå... bolsjevik-leninisterna." (Ibid, s. 117)

Trots alla Moliniers och Franks ansträngningar ville Pivert, det viktigaste målet för deras äventyrliga manövrer, inte ha något att göra med *La Commune*. Han avfärdade hela projektet från början och såg det som ovälkommen konkurrens på sin egen centristiska marknad. Sörjde inte redan *Gauche Révolutionnaire* för de som ville ha abstrakt propaganda för ett fyrapunktsprogram med arbetarmilis, motstånd mot fosterlandsförsvaret, generalstrejken och proletariats diktatur?

Pivert hade dessutom redan flera tusen anhängare inom SFIO och upprätthöll goda förbindelser med sin "vän" Blum. Vid sidan av pivertisterna fanns det bara små grupper (Sociala Fronten, en småborgerlig grupp, och spartakisterna – en grupp som stod nära SAP). Var fanns det masstöd som den siktade på? Molinier hoppades alldeles tydligt att en "populärt skriven" tidning, plus publiciteten och uppståndelsen kunde trolla fram det från ingenstans.

Pierre Frank uppvisade sin desperata längtan efter en genväg till skapandet av ett massparti genom att om *La Commune* säga: "Vi kan äntligen ta oss ur den smågruppers värld som vi

debatterat i under årtal. Att inte göra det vi gör skulle vara att döma oss själva i likhet med vår tyska sektion för tre år sedan, det skulle vara som att låta händelserna gå oss förbi som våra spanska kamrater. Vi har inget val.”

Rädsla för isolering och opportunistisk otålighet ledde Molinier och Frank till att göra sig av med det marxistiska programmet och ersätta det med några paroller och en ”masstidning”. Det behöver knappast sägas att massorna inte strömmade till.

Trotsky angrep den programmatiska torftigheten i *La Commune*, vilket visades i dess föränderliga program. Programmatiskt gick *La Commune* aldrig längre än Pivert. Även kravet på ett revolutionärt parti – som ställdes på ett abstrakt sätt – var i princip acceptabelt för Pivert. Den enda skillnaden var att Pivert trodde att ett sådant parti enbart kunde uppstå ur SFIO, medan *La Commune* såg de revolutionära aktionsgrupperna som det nya partiets bas.

Det första ”trotskistiska” försöket att skapa en ”masstidning” var ett hopplöst misslyckande. Det lyckades enbart missleda de vänstercentristiska element som kunde ha vunnits för ett revolutionärt parti. När de ställdes inför katastrofen utförde Molinier och Frank ytterligare en kullerbytta. När de övergetts av sina allierade, till och med av Sociala Fronten, framställde de splittringen som en avsiktlig vändning mot Fjärde Internationalen.

Efter splittringen i GBL blev det snart uppenbart att de revolutionära aktionsgrupperna inte var organ som representerade massorganisationerna, partierna och fackföreningarna, dvs de var oförmögna till aktion. Molinier hävdade att de var basen för ett nytt revolutionärt parti! I *La Commune* nr 8 (24 januari 1936) tillkännagav Frank, Molinier och deras vänner upprättandet av ”Kommittén för Fjärde Internationalen (bolsjevik-leninisterna)” (KFI). Tidningen gjorde också reklam för en ”teoretisk tidskrift” som skulle heta ”Fjärde Internationalen”. Den syntes aldrig till. En vecka senare meddelades att *La Commune* inte längre var organ för ”olika grupper” utan för KFI.

Det första ”trotskistiska” försöket att bedriva gemensam propaganda med centrister på en speciellt skraddarsydd ”programmatisk minimigrund” fick således ett ärolöst slut. I verkligheten var *La Commune*, i likhet med många av dess efterapningar efter kriget, inte så mycket ett block med verkliga centrister eller reformister utan ett efterapande av centrismen från människor som ansåg sig vara revolutionärer, men som hävdade att revolutionär politik ännu var ”för mycket” för massorna, att ett förberedande stadium av centristisk propaganda och agitation var nödvändigt. Resultatet av denna politiska äventyrlighet var i slutändan splittring och nästan utplåning av de revolutionära krafterna. Det förslösade nästan alla landvinningar som så modigt vunnits under arbetet i SFIO. Det ogiltigförklarade givetvis inte taktiken med inträdet i sig eftersom att sitta och ”ruttna på rot” helt enkelt inte var ett alternativ för verkliga revolutionärer i motsats till sekteristen vid sitt skrivbord.

Återförening och splittring

Samtidigt meddelade GBL och Jeunesse Socialistes Révolutionnaire (JSR), den organisation som bildats efter att Fred Zeller och hans anhängare i SFIO-ungdomens Seine-organisation uteslutits, att de inom kort skulle hålla en gemensam konferens för att bilda ett nytt parti den 12 april. Molinier hann före dem och bildade den 7 mars Parti Communiste Internationaliste (PCI). GBL och JSR bildade inte sitt parti utan väntade. Med tanke på PCI, omorienteringen i *La Commune* och antalet berörda medlemmar, föreslog Trotsky och IS ett försök till återförening. Båda organisationerna ställde upp med rivaliserande kandidater i det parlamentsval som förde Blum och folkfronten till makten. Den 31 maj gick de sedan samman för att bilda Parti Ouvrier Internationaliste. Molinier, som uteslutits ur IKF, accepterades enbart som provisorisk medlem.

Trotsky var för återförening men var samtidigt inte alls för att låta det skedda vara glömt. Tillsammans med sin sekreterare Erwin Wolf (Nicolle Braun) arbetade han med pamfletten *Masstidningen* som i hög grad förlitade sig på hans korrespondens med sektionen och som

skoningslöst kritiserade Moliniers och Franks äventyrligheter och opportunism. Sammanslagningen fungerade inte i verkligheten. Molinier visade omgående att han var fullständigt oförmögen till disciplinerat arbete och återigen uteslöts han på Trotskijs tillskyndan. I oktober 1936 fanns det två ”trotskistiska” partier, POI (IKF:s officiella sektion, som själv hade omdöpts till Rörelsen för Fjärde Internationalen) och PCI, vilket snabbt gled iväg mot konstellationen av Trotskijs sekteristiska och opportunistiska kritiker.

Under de största rörelserna i den franska arbetarklassens historia sedan 1871 fann sig således trotskismens krafter hätskt splittrade. Polisen varnade i juni Blum för att POI hade potentialen att bli en formidabel kraft, men rapporterade i september att ”på grund av inre strider och dess militanternas sekterism... kan det idag bekräftas att denna grupp för ögonblicket inte kan framkalla eller leda något slags social rörelse.” (Ibid, s. 165)

Slutsats

Trotskisternas erfarenheter under åren 1934–36 var viktiga för alla revolutionärer. Om bokslutet över de franska bolsjevik-leninisternas arbete var negativt, eller om deras resultat snarare inte alls motsvarade vad som var både möjligt och nödvändigt, så är Trotskijs råd till dem ovärderliga – en anmärkningsvärd landvinning. Han insåg att hans meningsfränder i Frankrike utgjorde en propagandagrupp och inte ett parti och tog itu med att hjälpa dem att utveckla både en programmatisk grund och en konkret taktik för att omvandla dem till ett parti.

Det fanns vad Trotskij beträffade inget alternativ. En revolutionär kris närmade sig och dess lösning skulle bli antingen revolutionär eller kontrarevolutionär. Kapplöpningen med tiden gällde skapandet av ett revolutionärt avantgardeparti som skulle besegra de två byråkratiska partierna och internationalerna vilka med säkerhet skulle leda arbetarklassen till nederlag, liksom de gjort i Tyskland. Den trotskistiska kärnans blygsamma storlek gjorde det inte till en från början hopplös uppgift.

Om tredje perioden isolerade trotskisterna från det subjektiva revolutionära avantgardet i Kommunistiska Internationalen, förändrades situationen radikalt genom Hitlers seger, de franska och spanska arbetarnas militanta svar och de nordamerikanska arbetarnas återhämtning från den ekonomiska nedgången. Krisen inom andra och tredje internationalens partier, vilken varade från början av 1933 till upprättandet av den spanska och franska folkfronten, öppnade en verklig möjlighet att bygga avantgardepartier.

Frågan var om de skulle eller kunde gripa det tillfälle som de gavs? Vishetens början var att hålla fast vid de programmatiska erövringar som de ärvde från Lenins dagar och själva hade utökat i Vänsteroppositionens form. Men det räckte inte med att behandla detta arv som en helig skrift till vilken inget kunde tillfogas och som inget kunde tas bort ifrån. Om de hade gjort det, skulle de fallit till samma nivå som sekteristiska pedanter som högdraget men passivt väntar på att arbetarklassen själv ska höja sig till ett revolutionärt medvetande.

Kombinationen av en ekonomisk nedgång och nya kampformer mot massarbetslöshet fordrade utvidgning och utveckling av programmet. Det krävdes också av den borgerliga demokratins diskreditering och framträdandet av en ny och dödlig form av kontrarevolutionen (fascism). Men omskakningen av hela den kapitalistiska ordningens grunder bevittnade samtidigt en kris för arbetarklassens ledarskap. Kominterns snabba byråkratiska urartning gav nytt liv åt andra internationalen. Nu klamrade de sig desperat fast vid varandra. Stalinismen gav nytt alibi åt socialpatriotismen på tröskeln till ytterligare ett storkrig – antifascism och försvaret av Sovjetunionen.

Folkfronterna och de vanvettiga skådeprocesserna i Moskva hade 1936–37 åter förpassat trotskisterna i Europa till en isolering lika svår eller värre än tredje periodens. Den ledande kärnan av kadrer som stod i centrum för Rörelsen för Fjärde Internationalen underkastades den stalinistiska hemliga polisens dödliga uppmärksamhet.

Perioden från den franska vändningen till den stora strejkvåg som installerade folkfrontsregeringen var en period av stora möjligheter. Mycket tack vare Trotskij utvecklades en rad taktiska förhållningssätt, en metod, för att bryta sig ur en sektliknande tillvaro.

Metoden utgick från skapandet och under alla omständigheter bevarandet av en disciplinerad kaderkärna beväpnad med ett program och taktiska principer – i internationell likaväl som i nationell skala.

Kärnan fick aldrig upplösas eller blandas upp med centristiska eller reformistiska strömningar eller duka under för nationella förhållanden. Det var inte tillåtet att bedriva gemensam propaganda med centrister eftersom det bara kunde vara centristisk och inte revolutionär propaganda.

En propagandagrupp var emellertid bara embryot till ett nytt parti och den måste därför finna en väg in i massornas och deras organisationers mitt för att vinna avantgardemilitanter till sitt program.

Det krävde olika enhetsfrontsmetoder under förhållanden där de revolutionära krafterna var betydligt mindre än sina medtävlare. En av dessa former var fullständigt inträde i ett speciellt reformistiskt eller centristiskt parti som en revolutionär fraktion (officiellt erkänd eller hemlig).

En annan var bedrivandet av fraktionsarbete genom en oberoende organisation i ett eller flera sådana partier liksom i fackföreningarna. Ytterligare en var att en oberoende organisation byggde en enhetsfront med gräsrotsmedlemmarna för att ställa krav på ett reformistiskt masspartis ledare.

Trotskij gjorde till skillnad från en del av sina nutida anhängare och hela centrismen under efterkrigstiden inte en fetisch av någon av dessa arbetsformer. Han förespråkade varken organisatoriskt oberoende som en princip eller strategisk entrism i reformistiska eller centristiska partier.

Vad som var väsentligt i hela denna taktik var försvaret av ett revolutionärt program och en internationell disciplin. Enbart på den grunden var det möjligt att utveckla kombinationer av centrala omedelbara krav och övergångs krav och vinna de fortfarande reformistiska arbetarna för dem. Överallt där det var möjligt kunde detta göras genom att ta upp scheman och löften från de reformistiska ledarna och deras program. Genom den metoden kunde den lilla revolutionära kärnan bryta sig ur isoleringen från massorna.

Trotskij utvecklade kort sagt, ur bolsjevismens och Kominterns rika arv – men också ur nya analyser av de nya förhållandena under 1930-talet – den metod som skulle få sitt högsta uttryck i *Övergångsprogrammet*.

I Frankrike kunde Kommunistiska Förbundets kadrer inte göra den avgörande genombrytningen i tid. De var dömda till sönderfall.

Översatt ur *Trotskyist International* nr 20 och 24